

Odsjek za arheologiju
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

DIPLOMSKI STUDIJSKI PROGRAM

Sadržaj

1. Uvod

2. Opći dio

3. Opis programa

3.1. Popis obveznih i izbornih predmeta s brojem aktivne nastave potrebnih za njihovu izvedbu i brojem ECTS bodova

3.1..1 Tablice s popisom obveznih i izbornih predmeta s brojem aktivne nastave potrebnih za njihovu izvedbu i brojem ECTS

3.2 Opis svakog predmeta

1. Uvod

Studij arheologije, kao samostalne znanstvene discipline, započeo je na Mudroslovnom (danas Filozofskom fakultetu) Sveučilišta u Zagrebu 1893. godine kada je Isidor Kršnjavi, predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu, odvojio nastavu arheologije od povijesti umjetnosti. Studij je trebao pokriti nastale kulturološke potrebe Hrvatske za stručnjacima koji bi bili kvalificirani da istražuju, prezentiraju i očuvaju, kako nacionalne tako i sve ostale arheološke spomenike, zemlje na kojoj su ostavili trag gotovo svi europski i mnogi azijski narodi, zemlje koja pripada u svjetski najbogatija arheološka područja. Tijekom proteklog stoljeća obrazovali su se na Odsjeku za arheologiju brojni stručnjaci, od diplomiranih arheologa do doktora znanosti, koji su nastavili raditi kako u Hrvatskoj tako i u svijetu.

Svaka zemlja i svaki suvremeni narod u njoj obilježen je i prepoznaje se, prije svega, po svojoj kulturnoj baštini. Ona zahvaća i najdublju prošlost čovjekovu, ali i kulturološke tragove današnje populacije, pa nosi istovremeno i svjetski i lokalni karakter.

Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, stoga, obrazuje stručni kadar kvalificiran i sposoban da izvuče, objasni, prezentira i sačuva sve materijalne i moguće duhovne tragove ljudske egzistencije na hrvatskom tlu i da ih dovede u širi svjetski kontekst, ali istovremeno da metodološki izobraziti stručnjake koji će biti u stanju istraživati bilo koji prostor.

Budući da suvremena arheološka znanost sve više teži za što temeljitijim dokazima, a time i čvršćim znanstvenim spoznajama, Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu blisko surađuje s mnogim domaćim i inozemnim institucijama vezanim uz prirodne znanosti (analizama –kamena, keramike, metala, stakla, bioloških ostataka, različitim mogućnostima datiranja, do prospekcije nalazišta prije iskopavanja). Isto tako su sve arheološke grane (prapovijesna, antička, srednjovjekovna) obuhvaćene domaćim i inozemnim znanstvenim projektima kojih su nosioci ili suradnici članovi Odsjeka.

Program studija arheologije na Odsjeku za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu kompatibilan je mnogim reformiranim studijima arheologije u Europi.

Svaka je teritorijalna jedinica u Hrvatskoj, počevši od općina, tradicionalno pokrivena i arheološkim stručnjakom (diplomiranim arheologom), bilo u vidu muzejske djelatnosti ili kroz zavode za očuvanje i konzervaciju spomeničke baštine pojedinih većih središta ili samog Ministarstva kulture. Uz ovaj osnovni prostor zapošljavanja arheologa, u budućoj dodatnoj djelatnosti arheolozi će naći prostor u arheološkim parkovima, koji se u Hrvatskoj osnivaju na više mjesta, te kao kvalificirani vodiči u turističkim organizacijama. Upravo je ovo započeto na prijedlog Ministarstva turizma i Hrvatske gospodarske komore kroz novi vid pristupa - kulturnog turizma.

Odsjek svojim programom pokriva prije svega teritorij Hrvatske, ali je zamišljen i kao nužna i potrebna fluktuacija studenata arheologije koji proučavaju europske i azijske pomake naroda i njihove ostatke u svim arheološkim razdobljima na Sredozemlju, središnjoj i jugoistočnoj Europi.

2. Opći dio

2.1. Naziv studija: arheologija

2.2. Nositelj studija: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, a izvođač studija je Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta.

2.3. Trajanje studija: Diplomski studij traje 4 semestra

2.4 Uvjeti upisa na studij:

- završeni preddiplomski studij jednopredmetne ili dvopredmetne arheologije u trajanju 6 semestara

2.5. Diplomski studij: Diplomski studij arheologije obrazuje kadrove za zanimanje kustosa muzeja, konzervatora, dokumentarista, arheologa-istraživača-znanstvenika. Ova su zanimanja uporabljiva u muzejskoj, konzervatorskoj službi zaštite spomenika kulture, istraživačkim radovima na području arheologije. Za praćenje diplomskog studija arheologije potreban je završeni preddiplomski studij jednopredmetne ili dvopredmetne arheologije u trajanju 6 semestara.

2.6. Akademski naziv ili stupanj koji se stječe završetkom studija:

- završetkom diplomskog studija stječe se akademski naziv *magistar humanističkih znanosti, polje arheologije, grana prapovijesna, antička ili srednjovjekovna arheologija.*

3. Opis programa

3.1. POPIS OBVEZNIH I IZBORNIH PREDMETA S BROJEM AKTIVNE NASTAVE POTREBNIH ZA NJIHOVU IZVEDBU I BROJEM ECTS BODOVA

II. Diplomski studij - arheologija

1. Prapovijesna arheologija

Ime predmeta	Vrsta predmet	Broj sati tjedno	Ukupan broj sati	I	II	III	IV
Litička analiza	predavanje + usmeni ispit	2	30	5			
Koncept neolitizacije - modeli prijelaza na poljoprivredu	predavanje + usmeni ispit	2	30	5			
Tehnološki razvoj i ekologija u arheologiji	predavanje + usmeni ispit	2	30	5			
Arheologija neolitika	seminar	2	30	5			
Eksperimentalna arheologija	seminar	2	30	5			
Teorijska arheologija	predavanje + pismeni ispit	2	30	3			
Analiza ljudskih ostataka nađenih na arheološkim nalazištima (<i>izborni</i>)	predavanje + pismeni ispit	2	30	3 (<i>izborni</i>)			
	2. strani jezik	2	30	2			
Ukupno				30			
Neandertalci i rani moderni ljudi – život i kulture	predavanje + usmeni ispit	2	30		5		
Prapovijesno društvo: struktura i odnosi na temelju arheološke građe	predavanje + usmeni ispit	2	30		5		
Prijelaz srednjeg u gornji paleolitik	seminar	2	30		5		
Religioznost u prapovijesti	predavanje + usmeni ispit	2	30		5		
Arheologija brončanog doba II	seminar	2	30		5		

Kultura polja sa žarama	predavanje + pismeni ispit	2	30		3		
	2. strani jezik	2	30		2		
Ukupno					30		
Počeci simbolike i umjetnosti	predavanje + usmeni ispit	2	30			5	
Istočni halštatski krug	predavanje + usmeni ispit	2	30			5	
Simbolika i umjetnost u paleolitiku	seminar	2	30			5	
Arheologija eneolitika	seminar	2	30			5	
Arheologija željeznog doba II	seminar	2	30			5	
Latenska kultura u Hrvatskoj	Predavanje + pismeni ispit	2	30			3	
	2. strani jezik	2	30			2	
Ukupno						30	
	Mag. rad					30	
Ukupno						30	

II. Diplomski studij – arheologija

2. Antička arheologija

Ime predmeta	Vrsta predmet	Broj sati tjedno	Ukupan broj sati	I	II	III	IV
Fenomeni materijalne i duhovne kulture grčkog svijeta	predavanje + usmeni ispit	2	30	5			
Rimska klasična arheologija	predavanje + usmeni ispit	2	30	5			
Egejska arheologija	seminar	2	30	5			
Tehnološki razvoj i ekologija u arheologiji	predavanje + usmeni ispit	2	30	5			
Eksperimentalna arheologija	seminar	2	30	5			
Latinski jezik za arheologe II	predavanje + pismeni ispit	2	30	3			
	2. strani jezik	2	30	2			
Ukupno				30			
Umjetnički obrt klasičnog razdoblja	predavanje + usmeni ispit	2	30		5		
Grčka uporabna keramika	predavanje + usmeni ispit	2	30		5		
Uloga vojske u Rimskom Carstvu	predavanje + usmeni ispit	2	30		5		
Seminar iz provincijalne arheologije	seminar	2	30		5		
Seminar iz ranokršćanske arheologije	seminar	2	30		5		
Grčki jezik za arheologe II	predavanje + pismeni ispit	2	30		3		
	2. strani jezik	2	30		2		
Ukupno					30		

Arheologija rimskih provincija	predavanje + usmeni ispit	2	30			5	
Ikonografija ranokršćanskih mozaika i fresaka	predavanje + usmeni ispit	2	30			5	
Ranokršćanski sarkofazi	seminar	2	30			5	
Seminar iz provincijalne arheologije	seminar	2	30			5	
Seminar iz kasnoantičke arheologije	seminar	2	30			5	
Rimska provincijalna keramika	predavanje + pismeni ispit	2	30			3	
	2. strani jezik	2	30			2	
Ukupno						30	
	Mag. rad					30	
Ukupno						30	

II. Diplomski studij – arheologija

3. Srednjovjekovna arheologija

Ime predmeta	Vrsta predmet	Broj sati tjedno	Ukupan broj sati	I	II	III	IV
Predromanička i ranoromanička arhitektura	predavanje + usmeni ispit	2	30	5			
Germanska groblja i nalazi iz ranoga srednjega vijeka	predavanje + usmeni ispit	2	30	5			
Tehnološki razvoj i ekologija u arheologiji	predavanje + usmeni ispit	2	30	5			
Eksperimentalna arheologija	seminar	2	30	5			
Germani u Panoniji	seminar	2	30	5			
Latinski jezik za arheologe II	predavanje + pismeni ispit	2	30	3			
	2. strani jezik	2	30	2			
Ukupno				30			
Ranosrednjovjekovna plastika	predavanje + usmeni ispit	2	30		5		
Arheologija Avara i Slavena od 6. st. do 9. st.	predavanje + usmeni ispit	2	30		5		
Seminar iz srednjovjekovne arhitekture	seminar	2	30		5		
Seminar iz srednjovjekovne plastike	seminar	2	30		5		
Avarska groblja i naselja u Karpatskoj kotlini	seminar	2	30		5		
Formiranje slavenskih država u srednjoj Europi	predavanje + pismeni ispit	2	30		3		

	2. strani jezik	2	30		2		
Ukupno					30		
Starohrvatska groblja od 7. do 11. st.	predavanje + usmeni ispit	2	30			5	
Arheologija kasnoga srednjega vijeka	predavanje + usmeni ispit	2	30			5	
Srednjovjekovna epigrafika	predavanje + usmeni ispit	2	30			5	
Seminar iz arheologije srednjovjekovnih grobalja	seminar	2	30			5	
Srednjovjekovna keramika	seminar	2	30			5	
Bizantska arhitektura, slikarstvo i mozaici	predavanje + pismeni ispit	2	30			3	
	2. strani jezik	2	30			2	
Ukupno						30	
	Mag. rad		30			30	
Ukupno						30	

3.2 Opis svakog predmeta

Opis kolegija diplomskog studija

Naziv predmeta: Tehnološki razvoj i ekologija u arheologiji

Okvirni sadržaj predmeta: Ljudski opstanak, a prije svega razvitak usko je povezan sa sve snažnijim ovladavanjem prirodom. S civilizacijskim potrebama raste i razina tehnologije, ali se širi i raspon resursa. Potrebe ovladavanja novim sirovinama otvaraju komunikacije koje uvjetuju migracije i trajno naseljavanje novih, do tada tradicionalno "neatraktivnih" područja, pa se neprekidno mijenja i ekološki sustav. Naglasak je na europskom prostoru, a za prapovijesni dio koristit će se usporedbe i primjeri iz visokih civilizacija Bliskog istoka.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Cilj: Studenti se upućuju u razumijevanje osjetljivog odnosa ljudske zajednice i korištenja prirodnih resursa kroz različite razine gospodarstava uvjetovanih novim iskustvima i tehnologijama.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

K. W. Butzer, *Archaeology and Human Ecology*, Cambridge University Press, Cambridge, 1993

H. Hodges, *Technology in the Ancient World*, Alfred A. Knopf, New York, 1974

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

G. Hindley, *A History of Roads*, The Citadel Press, Secaucus, New Jersey, 1972

S. Pigott, *The Earliest Wheeled Transport*, Cornell University Press, Ithaca, N. York, 1983

J. P. Mohen, *Metallurgie Préhistorique*, Masson, Paris, 1990

D. Vrsalović D, *Arheološka istraživanja u podmorju Istočnog Jadrana*, Republički zavod za zaštitu kulturnih spomenika, Zagreb, 1979

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis kolegija diplomskog studija

Naziv predmeta: Eksperimentalna arheologija

Okvirni sadržaj predmeta: Dobar dio arheologije zasniva se sporazumnim konvencijama preko kojih nema pitanja jer nisu ozbiljnije provjeravana. Problemi vezani uz realni domet strijele i njenu ubojitost, stvarna potreba za bakrenom sjekirom, mogućnost lijevanja u kamene dvodijelne kalupe, proizvodnja keramike bez (u dobrom dijelu prapovijesti) dokazanih peći, koja jerealna korist od poluzemunica, koliko često i kako treba oštriti brončani srp, način proizvodnje kamenih sarkofaga, štavljenje krzna i kože, odnos običnog i rotacionog žrvanja., trajnost i uloga određenih boja, itd. Svaki seminarski zadatak treba provjeriti u literaturi, naći adekvatne stručnjake za provjeru teorije i pripremiti eksperiment.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Svaki student ili manja grupa dobivaju zadatak vezan uz konkretan problem koji trebaju dovesti do prezentacije.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: izlaganje pismenog rada

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Do literature moraju doći sami.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Do literature moraju doći sami.

Bodovna vrijednost: 5 (nastava seminara je 30 sati u semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: predaja i izlaganje pismenog seminarskog rada

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Litička analiza

Okvirni sadržaj predmeta: Isčitavanje tehnika i metoda izrade cijepanih kamenih rukotvorina u paleolitiku, mezolitiku i neolitiku, te upoznavanje s tehnološkim procesima i tipološkim razvrstavanjem alatki na arheološkom materijalu; eksperimentalna izrada alatki; prepoznavanje različitih vrsta sirovinskog materijala.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Ovladavanje metodama provođenja tehnoloških, tipoloških, funkcionalnih i petrografskih analiza u cilju stjecanja teoretskih i praktičnih znanja o načinima proizvodnje kamenih rukotvorina.

Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

- J. Balen J. & I. Karavanić *Rukotvorine iz Spiennesa u svjetlu eksploatacije kremenih materijala u neolitiku*. Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu 36, 3. serija, 2003. 7-27.
- F. Blaser, D. Kurtanjek, D. & M. Paunović *L'industrie du site néandertalien de la grotte de Vindija (Croatie): une révision des matières premières lithiques*. L'Anthropologie 106, 2002. 387-398.
- F. Bordes *Typologie du Paléolithique Ancien et Moyen*. Paris 1988.
- S. Binford & L. R. Binford *Stone Tools and Human Behavior*. *Scientific American* 220(4) 1969.: 70-84.
- P. - Y Demars & P. Laurent . *Types d'outils lithiques du Paléolithique Supérieur en Europe*. Paris 1992.
- H. L. Dibble *The Interpretation of Middle Paleolithic Scraper Morphology*. *American Antiquity* 52(1) 1987.: 109-117.
- M. L. Inizan, H. Roche & J. Tixier *Technology of Knapped stone*. Préhistoire de la Pierre Taillée, Tome 3. Meudon 1992.
- E. M. Kolpakov & L.B. Vishnyatsky *The Bordes Method? Norwegoan* *Archaeological Review* 22(2) 1989.107-118
- D. Kurtanjek & V. Marci *Petrografska istraživanja paleolitskih artefakata spilje Vindije*. Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 449(24), 1990. 227-238.
- B. Luedtke *An Archaeologist Guide to Chert nad Flint*. Uvod (str 1-5), Prvo poglavlje (str. 5-17), Drugo poglavlje (str. 17-35). *Archaeological research tools* 7, University of California, Los Angeles 1992.

- P. Mellars *The Neanderthal Legacy*. Treće i četvrto poglavlje, od str. 56 - 140. Princeton. 1996.
- V. Pohar *Tipologija in statistična obdelava mlajšepaleolitskih kamenih orodnih inventarjev*. Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in eneolita v Sloveniji 6 1978.:7-42.
- V. Pohar *Tehnike izdelave in tipologija staro- in srednje paleolitskega kamena orodja*. Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in eneolita v Sloveniji 13, 1979. 7- 15.
- J. Riel-Salvatore & M. Barton *Late Pleistocene Technology, Economic Behavior, and Land – use Dynamics In Southern Italy*. *American Antiquity* 69 (2). 2004. str. 257 - 274
- F. Sellet *Chaine Operatoire: The Concept and Its Applications*. *Lithic Technology* 18(1-2):106-112.
- R. Šošić & I. Karavanić *Cijepani litički materijal s prapovijesnog nalazišta Slavča, Nova Gradiška*. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 37, 3. serija. 2004.
- S. Vuković *Eksperiment u prethistorijskoj arheologiji*. *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* XXII/2, 1973. 23-26.
- J. Zupanič *Petrografska istraživanja paleolitskih artefakata krapinskog nalazišta*. U: *Krapina 1899-1969* (ur: M. Malez), str. 131-140. Zagreb 1970.
- J. Zupanič *Petrografske karakteristike paleolitskih artefakata iz Šandalje II kod Pule i porijeklo kamene sirovine za njihovu izradbu*. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 317 (17), 1975.: 267-273.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- W. Andrefsky *Lithics- Macroscopic approaches to analysis*, Cambridge Manuals in Archaeology, Cambridge 1998.
- D. Cahen, & L. Keeley *Not Less Than Two, Not More Than Three*. *World Archaeology* 12(2) 1980.:166-180.
- H. L. Dibble & N. Rolland *On Assemblage Variability in the Middle Paleolithic of Western Europe*. U: *The Middle Paleolithic adaptatipn, behaviour, and variability*. (ur. H. L. Dibble i P. Mellars). Philadelphia. 1992. str. 1 - 28
- J. F. Simek *Stone Tool Assemblages from Krapina (Croatia, Yugoslavia)*. U: *Raw Material Economies Among Prehistoric Hunter-Gatherers* (ur. A. Montet-White & S. Holen), str. 59-71. *Publications in Anthropology* 19. Lawrence 1991.
- K. D. Schick & N. Toth *Making Silent Stones Speak*. New York:1993.
- J. C. Whittaker *Flintknapping- making and understanding stone tools*. Austin. 1997.

Bodovna vrijednost: 5 bodova (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Neandertalci i rani moderni ljudi – život i kulture

Okvirni sadržaj predmeta: Kronologija srednjeg i gornjeg paleolitika, okoliš, nalazišta, tipovi staništa, značajke materijalnih kultura; strategije preživljavanja i simbolika nenandertalaca i ranih modernih ljudi.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija: Rekonstrukcija ponašanja nenandertalaca i ranih modernih ljudi temeljena na arheološkim nalazima i nalazištima srednjeg i gornjeg paleolitika.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- O. Bar-Yosef *A Mediterranean perspective on the Middle/Upper Palaeolithic Revolution*. U: Neanderthals on the Edge (ur. C. B. Stringer, R. N. E. Barton & C. Finlayson), str. 9-18. Oxford: 2000.
- F. Bordes & D. de Sonneville-Bordes *The Significance of Variability in Paleolithic Assemblages*. *World Archaeology* 2(1) 1970.: 61-73.
- S. E. Churchill & F. H. Smith *Markers of the Early Aurignacian of Europe*. *Yearbook of Physical Anthropology* 43, 2000. 61-115.
- W. R. Farrand 1988. *Integration of Late Quaternary Climatic Record from France and Greece: Cave Sediments, Pollen, and Marine Events*. Str. 305-319, u: *Upper Pleistocene Prehistory of Western Eurasia* (H. L. Dibble & A. Montet-White, eds), Philadelphia: The University Museum, University of Pennsylvania.
- C. Gamble *The Palaeolithic Societies of Europe*. Šesto poglavlje (str. 268-350.). Cambridge. 1999.
- G. A. Clark *Neandertal Archaeology – implications for our origins*. *American Anthropologist* 104(1), 2000. 50-67.
- I. Janković *Neandertalci*. Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu 21. 2004. 177 – 196.
- I. Karavanić & F. H. Smith *More on the Neanderthal problem: The Vindija case*. *Current Anthropology* 41, 2000. 838-840.
- R. G. Klein *Southern Africa and modern human origins*. *Journal of Anthropological Research* 57 2001.:1-16.
- J. Kozłowski & M. Otte *The formation of the Aurignacian in Europe*. *Journal of Anthropological Research*, 56, 2000.:513-534.

- H. Laville *Recent Developments on the Chronostratigraphy of the Paleolithic in the Perigord*. Str. 147-160, u: Upper Pleistocene Prehistory of Western Eurasia (H. L. Dibble & A. Montet-White, eds), Philadelphia 1988.
- A. E. Marks *The Middle and Upper Palaeolithic of the Near East and the Nile Valley: The Problem of Cultural Transformations*. U: The Emergence of Modern Humans: An Archaeological Perspective (ur. P. Mellars), str. 56 – 80. Edinburgh. 1990.
- P. Mellars *Châtelperronian chronology and the case for Neanderthal/modern human "acculturation" in Western Europe*. U: Neanderthals on the Edge (ur. C. B. Stringer, R. N. E. Barton & C. Finlayson), str. 33-39. Oxford: 2000.
- P. T. Miracle *The Spread of Modernity in Paleolithic Europe*. U: The Origins and Past of Modern Humans - Towards Reconciliation (K. Omoto & P. V. Tobias, ed). Singapore 1998.
- M. P. Richards, B. P. Pettitt, E. Trinkaus, F. H. Smith, M. Paunović & I. Karavanić *Neanderthal diet at Vindija and Neanderthal predation: The evidence from stable isotopes*. Proceedings of the National Academy of Sciences, USA 97(13) 2000.: 7663-7666.
- D. Rukavina *O stratigrafiji gornjeg pleistocena s osvrtom na topla razdoblja i njihov odraz u naslagama na području Jugoslavije*. Rad JAZU 404(19) 1983.:199-221.
- J. F. Simek & F. H. Smith *Chronological changes in stone tool assemblages from Krapina (Croatia)*. Journal of Human Evolution 32 1997.:561- 575.
- F. H. Smith, E. Trinkaus, B. P. Pettitt, I. Karavanić & M. Paunović *Direct radiocarbon dates for Vindija G1 and Velika Pećina Late Pleistocene hominid remains*. Proceedings of the National Academy of Sciences, U.S.A. 96(22) 1999.:12281-12286.
- F. H. Smith, I. Janković & I. Karavanić *The assimilation model and Neanderthal-early modern human interactions in Europe*. Quaternary International 2005. (u tisku).
- L. Straus *The Neanderthal problem continued: Reply*. Current Anthropology 40, 1999.: 352-355.
- C. B. Stringer *The Emergence of Modern Humans*. Scientific American 266(6) 1990.:98-104.
- J. Svoboda & K. Simán *The Middle-Upper Paleolithic Transition in Southeastern Central Europe (Czechoslovakia and Hungary)*. Journal of World Prehistory 3(3) 1989.:283-322.
- A. T. Thorne & M. H. Wolpoff *The multiregional evolution of Humans*. Scientific

American 226(4), 1992.:28-33.

J. Zilhao & F. d'Errico *The Chronology and Taphonomy of the Earliest Aurignacian and Its Implications for the Understanding of Neandertal Extinction*. Journal of World Prehistory 13(1) 1999.:1-68.

J. Zilhao & F. d'Errico *The Neanderthal problem continued: Reply*. Current Anthropology 40, 1999. : 355-364.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

F. B. Harrold *The Chatelperronian in Historical Context*. Journal of Anthropological Research 56(1) 2000.: 59-75.

I. Karavanić & F. H. Smith *The Middle/Upper Paleolithic Interface and the Relationship of Neanderthals and early modern humans in the Hrvatsko Zagorje, Croatia*. Journal of Human Evolution 34 1998.:223-48.

I. Karavanić *Život neandertalaca*. Zagreb 2004.

P. Mellars *The Neanderthal Legacy*. Treće poglavlje, od str. 56-94. Princeton 1996.

P. T. Miracle *Carnivore dens or carnivore hunts? A Review of Upper Pleistocene Mammalian Assemblages in Croatia and Slovenia*. Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 458(25), 193-219. 1991.

J. Svoboda *Mladač and other caves in the Middle Danube region: early modern humans, late Neandertals, and projectiles*. U: Les premiers hommes modernes de la péninsule Ibérique, str. 45-60. Actes du colloque de la commission VIII de l'UISPP. 2001.

T. Šegota *Razina mora i vertikalno gibanje dna Jadranskog mora od ris-virmskog interglacijala do danas*. Geološki vjesnik 35, 1982. 93-109.

P. Villa & J. Courtin *The Interpretation of Stratified Sites: A View from Underground*. Journal of Archaeological Science 10 1983.:267-281.

M. Wolpoff et al. *Multiregional evolution: a world-Wide Source for Modern Human Populations*. U: Origins of Anatomically Modern Humans (ur. M.&D. Nitecki) str. 175 - 199, New York 1994.

M. H. Wolpoff, J. Hawks, D. Frayer & K. Hunley *Modern human ancestry at the peripheries: A test of the replacement theory*. Science 291, 2001. 293-297.

J. Zilhao & F. d'Errico *An Aurignacian «Garden of Eden» in southern Germany? An alternative interpretation of the Geissenklösterle and a critique of the Kulturpumpe model*. Paleo 15 2003.. 69 - 86

Bodovna vrijednost: 5 bodova (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Počeci simboličkog izražavanja, duhovnosti i umjetnosti

Okvirni sadržaj predmeta: Pregled najranijih nalaza neutilitarne namjene, teorije o pojavi simboličkog jezika; problematika kanibalizma; pojava duhovnosti prema arheološkim nalazima, razvoj i tumačenja paleolitičke umjetnosti.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Suvremene spoznaje o pojavi simbolike u ponašanju hominida, postanku jezika, prapočecima duhovnosti, te pojavi i razvoju apstraktne i figurativne umjetnosti u paleolitiku.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- R. G. Bednarik *A figurine from the African Acheulian*. *Current Anthropology* 44(3), 2003.405-413.
- P. G. Chase & H. L. Dibble *Middle Paleolithic symbolism: A review of current evidence and interpretations*. *Journal of Anthropological Archaeology* 6, 1987. 263-296.
- J. Clottes, D. D. Lewis-Williams *The Shamans of Prehistory: Trance and magic in the painted caves*. New York 1988.
- M. W. Conkey *New approaches in the search of meaning?. A review of research in „Paleolithic Art“*. *Journal of field archaeology* 14. 1987.str 413 – 430
- M. W. Conkey *A Century of Paleolithic cave art*. *Archaeology* 34(4). str 20 – 28F.
- d'Errico, P. Villa, A. C. Pinto Llona & R. Idarraga *A Middle Paleolithic origin of music? Using cave-bear bone accumulations to assess the Divje Babe I bone "flute"*. *Antiquity* 72, 1998. 65-79.
- F. d'Errico, C. Henshilwood, G. Lawson, M. Vanhaeren, A. M. Tillier, M. Soressi, F. Bresson, B. Maureille, A. Nowell, J. Lakarra, L. Backwell & M. Julien *Archaeological evidence for the emergence of language, symbolism, and music – an alternative multidisciplinary perspective*. *Journal of World Prehistory* 17(1), 2003.1-70.
- F. d'Errico *The invisible frontier. A multiple species model for the Origin of behavioral modernity*. *Evolutionary Anthropology* 12, 2003. 188-202
- E. Hovers, S. Ilani, O. Bar-Yosef & B. Vandermeersch *An early case of color symbolism: ochre use by modern humans in Qafzeh cave*. *Current Anthropology* 44(4), 2003.491-522.

- J. M. Lindly & G. A. Clark *Symbolism and modern human origins*. Current Anthropology 31, 1990. 233-261.
- S. J. Mithen *Looking and learning? Upper paleolithic art and information gathering*. World Archaeology 19(3). 1988.str. 297 - 327
- J. Riel-Salvatore & G. A. Clark *Grave markers: Middle and early Upper Paleolithic burials and the use of chronotology in contemporary paleolithic research*. Current Anthropology 42(4), 2001.449-479.
- M. D. Russell *Bone breakage in the Krapina hominid collection*. American Journal of Physical Anthropology 72, 1987.373-379.
- M. D. Russell *Mortuary practices at the Krapina Neandertal Site*. American Journal of Physical Anthropology 72, 1987b.381-397.
- E. Trinkaus *Cannibalism and burial at Krapina*. Journal of Human Evolution 14, 1985. 203-216.
- I. Turk, J. Dirjec & B. Kavur *Opis in razlaga nastanka domnevne koščene piščali*. U: Moustérienska "koščena piščal" in druge najdbe iz Divjih bab I v Sloveniji (ur. I. Turk), str. 157-175. Opera Instituti archaeologici Sloveniae, 2. Ljubljana 1997.
- R. White *Visual thinking in the Ice Age*. Scientific American 261(1). 1989. str 92 – 99.
- T. D. White *Once were Cannibals*. Scientific American 265(2) 2001.: 47-55.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- O.Bar-Yosef, B. Vandermeersch, B. Arensburg, A. Belfer-Cohen, P. Goldberg, H. Laville, L. Meignen, Y. Rak, J. Speth, E. Tchernov, A.M. Tillier, & S. Weiner *The excavations at Kebara Cave, Mt Carmel*. Current Anthropology 33, 1992. 497-550.
- A. Leroi-Gourhan *Religije prehistorije: paleolit*. Zagreb 1968.
- A. Leroi-Gourhan 1971. *Préhistoire de l'art occidental*. Pariz. 1971.
- I. Turk & J. Dirjec *Krapinski kanibalizam, kult lobanj in pokopi: primerjalna tafonomska analiza fosilnih ostankov Homo sapiens neanderthalensis in Krapine (Hrvaška)*. Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in eneolita v Sloveniji 19, 1991. 131-144.

Bodovna vrijednost: 5 bodova (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Prijelaz srednjeg u gornji paleolitik

Okvirni sadržaj predmeta: Kronologija srednjeg i gornjeg paleolitika, okoliš, i značajke materijalnih kultura; strategije preživljavanja i simbolika nenandertalaca i ranih modernih ljudi.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija: Rekonstrukcija ponašanja nenandertalaca i ranih modernih ljudi temeljena na arheološkim nalazima i nalazištima kasnog srednjeg i ranog gornjeg paleolitika.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: seminarski rad

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- O. Bar-Yosef *A Mediterranean perspective on the Middle/Upper Palaeolithic Revolution*. U: Neanderthals on the Edge (ur. C. B. Stringer, R. N. E. Barton & C. Finlayson), str. 9-18. Oxford: 2000.
- S. E. Churchill & F. H. Smith *Markers of the Early Aurignacian of Europe*. Yearbook of Physical Anthropology 43, 2000. 61-115.
- W. R. Farrand 1988. *Integration of Late Quaternary Climatic Record from France and Greece: Cave Sediments, Pollen, and Marine Events*. Str. 305-319, u: Upper Pleistocene Prehistory of Western Eurasia (H. L. Dibble & A. Montet-White, eds), Philadelphia: The University Museum, University of Pennsylvania.
- G. A. Clark *Neandertal Archaeology – implications for our origins*. American Anthropologist 104(1), 2000. 50-67.
- I. Janković *Neandertalci*. Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu 21. 2004.177 – 196.
- I. Karavanić & F. H. Smith *More on the Neanderthal problem: The Vindija case*. Current Anthropology 41, 2000. 838-840.
- R. G. Klein *Southern Africa and modern human origins*. Journal of Anthropological Research 57 2001.:1-16.
- J. Kozłowski & M. Otte *The formation of the Aurignacian in Europe*. Journal of Anthropological Research, 56, 2000.:513-534.
- H. Laville *Recent Developments on the Chronostratigraphy of the Paleolithic in the Perigord*. Str. 147-160, u: Upper Pleistocene Prehistory of Western Eurasia (H. L. Dibble & A. Montet-White, eds), Philadelphia 1988.
- A. E. Marks *The Middle and Upper Palaeolithic of the Near East and the Nile Valley: The Problem of Cultural Transformations*. U: The Emergence of

- Modern Humans: An Archaeological Perspective (ur. P. Mellars), str. 56 – 80. Edinburgh. 1990.
- P. Mellars *Châtelperronian chronology and the case for Neanderthal/modern human "acculturation" in Western Europe*. U: Neanderthals on the Edge (ur. C. B. Stringer, R. N. E. Barton & C. Finlayson), str. 33-39. Oxford: 2000.
- P. T. Miracle *The Spread of Modernity in Paleolithic Europe*. U: The Origins and Past of Modern Humans - Towards Reconciliation (K. Omoto & P. V. Tobias, ed). Singapore 1998.
- M. P. Richards, B. P. Pettitt, E. Trinkaus, F. H. Smith, M. Paunović & I. Karavanić *Neanderthal diet at Vindija and Neanderthal predation: The evidence from stable isotopes*. Proceedings of the National Academy of Sciences, USA 97(13) 2000.: 7663-7666.
- D. Rukavina *O stratigrafiji gornjeg pleistocena s osvrtom na topla razdoblja i njihov odraz u naslagama na području Jugoslavije*. Rad JAZU 404(19) 1983.:199-221.
- F. H. Smith, E. Trinkaus, B. P. Pettitt, I. Karavanić & M. Paunović *Direct radiocarbon dates for Vindija G1 and Velika Pećina Late Pleistocene hominid remains*. Proceedings of the National Academy of Sciences, U.S.A. 96(22) 1999.:12281-12286.
- F. H. Smith, I. Janković & I. Karavanić *The assimilation model and Neandertal-early modern human interactions in Europe*. Quaternary International 2005. (u tisku).
- L. Straus *The Neanderthal problem continued: Reply*. Current Anthropology 40, 1999.: 352-355.
- C. B. Stringer *The Emergence of Modern Humans*. Scientific American 266(6) 1990.:98-104.
- J. Svoboda & K. Simán *The Middle-Upper Paleolithic Transition in Southeastern Central Europe (Czechoslovakia and Hungary)*. Journal of World Prehistory 3(3) 1989.:283-322.
- A. T. Thorne & M. H. Wolpoff, *The multiregional evolution of Humans*. Scientific American 226(4), 1992.:28-33.
- J. Zilhao & F. d'Errico *The Chronology and Taphonomy of the Earliest Aurignacian and Its Implications for the Understanding of Neandertal Extinction*. Journal of World Prehistory 13(1) 1999.:1-68.
- J. Zilhao & F. d'Errico *The Neanderthal problem continued: Reply*. Current Anthropology 40, 1999. : 355-364.

J. Zilhao & F. d'Errico *An Aurignacian «Garden of Eden» in southern Germany?*
An alternative interpretation of the Geissenklösterle and a critique of the
Kulturpumpe model. Paleo 15 2003.. 69 - 86

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska: Dopunska literatura će se propisivati posebno za svaki pismeni rad, vezano uz spicifičnost teme rada, a u dogovoru studenta s nastavnikom

Bodovna vrijednost: (Seminar se javno izlaže za što se pohađa 30 sati nastave a za njegovo pisanje potrebno je 10 sati mentorskog rada 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja. To iznosi ukupno 150 radnih sati.

Način polaganja ispita: predan i izložen seminarski rad

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Simbolika i umjetnost u paleolitiku

Okvirni sadržaj predmeta: Pregled najranijih nalaza neutilitarne namjene, teorije o pojavi simboličkog jezika; problematika kanibalizma; pojava duhovnosti prema arheološkim nalazima, razvoj i tumačenja paleolitičke umjetnosti.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Suvremene spoznaje o pojavi simbolike u ponašanju hominida, postanku jezika, prapočecima duhovnosti, te pojavi i razvoju apstraktne i figurativne umjetnosti u paleolitiku.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: seminarski rad

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- R. G. Bednarik *A figurine from the African Acheulian*. *Current Anthropology* 44(3), 2003. 405-413.
- P. G. Chase & H. L. Dibble *Middle Paleolithic symbolism: A review of current evidence and interpretations*. *Journal of Anthropological Archaeology* 6, 1987. 263-296.
- J. Clottes, D. D. Lewis-Williams *The Shamans of Prehistory: Trance and magic in the painted caves*. New York 1988.
- M. W. Conkey *New approaches in the search of meaning?. A review of research in „Paleolithic Art“*. *Journal of field archaeology* 14. 1987.str 413 – 430
- M. W. Conkey *A Century of Paleolithic cave art*. *Archaeology* 34(4). str 20 – 28
- F. d'Errico, P. Villa, A. C. Pinto Llonca & R. Idarraga *A Middle Paleolithic origin of music? Using cave-bear bone accumulations to assess the Divje Babe I bone "flute"*. *Antiquity* 72, 1998. 65-79.
- F. d'Errico, C. Henshilwood, G. Lawson, M. Vanhaeren, A. M. Tillier, M. Soressi, F. Bresson, B. Maureille, A. Nowell, J. Lakarra, L. Backwell & M. Julien *Archaeological evidence for the emergence of language, symbolism, and music – an alternative multidisciplinary perspective*. *Journal of World Prehistory* 17(1), 2003.1-70.
- F. d'Errico *The invisible frontier. A multiple species model for the Origin of behavioral modernity*. *Evolutionary Anthropology* 12, 2003. 188-202
- E. Hovers, S. Ilani, O. Bar-Yosef & B. Vandermeersch *An early case of color symbolism: ochre use by modern humans in Qafzeh cave*. *Current Anthropology* 44(4), 2003. 491-522.
- J. M. Lindly & G. A. Clark *Symbolism and modern human origins*. *Current Anthropology* 31, 1990. 233-261.

- S. J. Mithen *Looking and learning? Upper paleolithic art and information gathering*. World Archaeology 19(3). 1988.str. 297 - 327
- J. Riel-Salvatore & G. A. Clark *Grave markers: Middle and early Upper Paleolithic burials and the use of chronotypology in contemporary paleolithic research*. Current Anthropology 42(4), 2001.449-479.
- M. D. Russell *Bone breakage in the Krapina hominid collection*. American Journal of Physical Anthropology 72, 1987.373-379.
- M. D. Russell *Mortuary practices at the Krapina Neandertal Site*. American Journal of Physical Anthropology 72, 1987b.381-397.
- E. Trinkaus *Cannibalism and burial at Krapina*. Journal of Human Evolution 14, 1985. 203-216.
- I. Turk, J. Dirjec & B. Kavur *Opis in razlaga nastanka domnevne koščene piščali*. U: Moustérienska "koščena piščal" in druge najdbe iz Divjih bab I v Sloveniji (ur. I. Turk), str. 157-175. Opera Instituti archaeologici Sloveniae, 2. Ljubljana 1997.
- T. D. White *Once were Cannibals*. Scientific American 265(2) 2001.: 47-55.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska: Dopunska literatura će se propisivati posebno za svaki pismeni rad, vezano uz spicifičnost teme rada, a u dogovoru studenta s nastavnikom

Bodovna vrijednost: (Seminar se javno izlaže za što se pohađa 30 sati nastave a za njegovo pisanje potrebno je 10 sati mentorskog rada 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja. To iznosi ukupno 150 radnih sati.

Način polaganja ispita: predan i izložen seminarski rad

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Teorijska arheologija

Okvirni sadržaj predmeta: Osnovne teorije i metode, povijesni pregled, suvremeni evolucijski pristupi, suvremeni ideološki pristupi.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija: Proučavanje razvoja znanstvene misli u arheologiji s posebnim težištem na prapovijesnoj arheologiji.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- K. R. Dark *Theoretical Archaeology*. Ithaca: Cornell University Press.
- R. C. Dunnell 1982. Science, social science, and common sense: The agonizing dilemma of modern archaeology. *Journal of Anthropological Research* 38 (1). 1995. str. 1 – 25
- R. C. Dunnell Aspects of the application of evolutionary theory in archaeology. *Antiquity* 571 (1) 1983. str. 529 – 543
- R. L. Binford Archaeology as Anthropology. *American Antiquity* 28 (2). 1962. str. 217 - 225
- R. L. Binford Smudge Pits and Hide Smoking: The Use of Analogy in Archaeological Reasoning. *Antiquity* 32 (1). 1967. str. 1 – 12
- R. L. Binford Archaeological Perspectives. U: *New Perspectives in Archaeology*. (ur. S.R. Binford i L.R. Binford). Chicago. 1972. str. 5 – 30
- R. L. Binford Willow Smoke and Dog's Tails: Hunter – Gatherer Settlement Systems and Archaeological site Formation. *American Antiquity* 45 (1). 1980. str. 4 - 20
- D. Y. Futuyama, D. J. The Origin and Impact of Evolutionary Thought. U: *Evolutionary Biology*. Sinner. Sunderland. 1979.
- I. Hoodder. Postprocesual Archaeology. U: *Advances in Archaeological Method and Theory* 8. (ur. M. Schiffer) New York. 1985.
- B. J. Price Cultural Materialism: A theoretical review. *American Antiquity*. 47 (4). 1982. str. 709 – 741.
- B. G. Trigger A history of archaeological thought. Drugo poglavlje. Cambridge 1989.
- B. G. Trigger Marxism in Contemporary Western Archaeology. U: *Archaeological Method and Theory* 5. str. 159 – 200. (ur. M. Schiffer) New York. 1993.
- R. A. Watson What the New Archaeology Has Accomplished. *Current Anthropology* 33 (3). 1991. str. 275 – 291.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- B. G. Trigger A history of archaeological thought. Cambridge University Press, Cambridge. 1989.

Bodovna vrijednost: 3 boda (Stručno predavanje traje po semestru 30 sati a učenje za pismeni test traje 60 sati što iznosi ukupno 90 radnih sati)

Način polaganja ispita: pismeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Koncept neolitizacije – modeli prijelaza na poljoprivredu

Okvirni sadržaj predmeta: Problem prijelaza skupina lovaca i skupljača na neolitičke poljodjelske i stočarske zajednice. Studenti se upoznaju s različitim pristupima ovome problemu i teorijama proizašlim iz njih (Childov koncept neolitičke revolucije, evolucijski model, kulturni difuzionizam itd.).

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti se upoznaju s različitim pristupima i teorijama o određenim prapovijesnim problemima i kako ih primijeniti i preispitati u konkretnim arheološkim situacijama.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Childe, G.: Dawn of European Civilisation.

From the Mesolithic to the Neolithic. (ed. R. Kertesz & J. Makkay). Proceedings of the International Archaeological Conference held in the Damjanich Museum of Szolnok, September 22-27, 1996. Archaeolingua. Budapest 2001.

Milles, A. & Williams, D. & Gardner, N.: The beginning of agriculture. BAR Intr. Series 496, London 1984.

Rindos, D.: The origins of agriculture. An evolutionary perspective. London 1984.

Barker, G. Prehistoric farming in Europe. Cambridge 1985.

Lünning, J.: Frühe Bauern in Mitteleuropa. Cambridge 1985.

Müller, J.: Modelle zur Neolithisierung aus mediterraner Sicht. Arch. Inform. 16/1

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

James Lewthwaite: The transition to food production: a Mediterranean perspective

Chapman & Müller: Early farmers in the Mediterranean Basin: the Dalmatian evidence, Antiquity 64, 1990

Ammerman, A.J. & Cavalli Sforza, L.L.: The neolithic transition and the genetics of populations in Europe. Princeton 1984.

Donahue, Randolph, E.: Desperately Seeking Ceres: A Critical Examination of Current Models for the Transition to Agriculture in Mediterranean Europe.

Arene Candide: A Functional and Environmental Assessment of the Holocene Sequence (Excavations Bernabo Brea – Cardini 1940 – 50), edited by Roberto Maggi with collaboration of Elisabetta Starnini and Barbara Voytek. Soprintendenza archeologica della Liguria – Istituto italiano di paleontologia umana. Roma 1997.

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom traje 30 sati po semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Analiza ljudskih ostataka nađenih na arheološkim nalazištima (*izborni*)

Okvirni sadržaj predmeta: Studenti koji pohađaju ovaj kolegij biti će upoznati s najmodernijim metodama koje se danas koriste u analizi ljudske osteološke građe s arheoloških nalazišta. One uključuju: razlikovanje ljudskih od životinjskih ostataka, arheološkog od forenzičnog materijala, određivanje spola i doživljene starosti, populacijske analize, analize spaljenog ljudskog osteološkog materijala i paleopatološke analize. Posebna pozornost posvetiti će se i kranimetrijskim analizama bioloških udaljenosti između različitih populacija.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti će analizirati ljudsku osteološku građu s različitih arheoloških nalazišta iz Hrvatske. Naučiti će raspoznavati patološke promjene od normalnih bioloških varijacija, traume od postmortalnih oštećenja i razlikovati između ljudskih i životinjskih ostataka. Posebna pažnja posvetiti će se analizama spaljenog ljudskog osteološkog materijala u okviru kojih će studenti imati priliku raditi na važnim prapovijesnim zbirkama iz Zvonimirova, Drljanovca i Kaptol-Gradci.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Šlaus, M. (2000) Biocultural analysis of sex differences in mortality profiles and stress levels in the late Medieval population from Nova Rača, Croatia, *Am. J. Phys. Anthropol.* 111, 193-209.

Šlaus, M. (2002) *The Bioarchaeology of Continental Croatia. An analysis of human skeletal remains from the prehistoric to post-medieval periods.* Archaeopress, BAR International Series 1021, Oxford.

Majnarić-Pandžić, N., Šlaus, M., Jurišić, M., (2003) Ein spathallstattzeitliches Graberfeld in Vinkovci (Nordostkroatien) und das Problem eines neuen Phanomens der Pferdeausstattung in diesem Gebiet, *Germania* 81(2), 481-511.

Ortner DJ (2003) *Identification of Pathological Conditions in Human Skeletal Remains* (Drugo izdanje). Amsterdam, Boston, London, New York, Oxford, Pariz, San Diego, San Francisco, Singapore, Sydney, Tokyo: Academic Press.

Bass WM (1995) *Human Osteology. A Laboratory and Field Manual of the Human Skeleton*, (četvrto izdanje). Columbia, MO: Missouri Archaeological Society.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- Fazekas IG i Kósa F (1978) Forensic Fetal Osteology. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Heglar R (1984) Burned remains. U TA Rathbun i JE Buiksra (urednici): Human Identification: Case Studies in Forensic Anthropology. Springfield: Charles C Thomas, str. 148–158.
- Kelley MA (1979) Sex determination with fragmented skeletal remains. Journal of Forensic Sciences 24:154-58.
- Krogman WM i Iscan MY (1986) The Human Skeleton in Forensic Medicine. Springfield: Charles C Thomas.
- Schwidetzky I (1967) Vergleichend-statistische Untersuchungen zur Anthropologie des Neolithikums: Ergebnisse der Penrose-Analyse. Das Gesamtmaterial. Homo 18: 174-198.
- Sjøvold T (1992) The Stone age man from the Austrian–Italian Alps. Discovery, description and current research. Collegium Antropologicum 16: 1–12.

Bodovna vrijednost: 3

Način polaganja ispita: pismeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Religioznost u prapovijesti

Okvirni sadržaj predmeta: Svjedočanstva o religiji i vjerskim obredima u prapovijesnim zajednicama mogu se arheološki podijeliti u dvije skupine. Prvu čine ostaci posebnih građevina namijenjenih obavljanju i izvođenju vjerskih obreda, a drugu preživjeli tragovi samoga čina vjerskih obreda u obliku različitih žrtvovanja i obrednih predmeta. Prirodne osobine okoliša često su uključivane u vjerske rituale - poput svetih izvora i jezera, jama ili ponora u koje su se bacali zavjetni ili žrtveni darovi ili su se čak prinosile ljudske žrtve.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Kako na temelju materijalnih, arheoloških izvora odgonetnuti ritualno ponašanje pojedinaca ili zajednice u prapovijesti.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- Facchini, F. & Gimbutas, M. & Kozłowski, J.F. & Vandermeersch, B.: Religioznost u pretpovijesti. Kršćanska sadašnjost. Zagreb 2004.
- Bánfy, Eszter: Cult objects of the Neolithic Lengyel culture. Connections and Interpretations. Budapest 1997. Archaeolingua
- Kalicz, N. 1998.: Figürliche Kunst und bemalte Keramik aus dem Neolithikum Westungarns. Archaeolingua. Budapest.
- Mantu Lazarovici, C.M.: Sanctuaries of the precucuteni-Cucuteni Cultures. Archeologia Moldovei XXV, 2002.
- James Mellaart: Çatal Hüyük - A Neolithic Town in Anatolia, Thames & Hudson 1967.
- Gimbutas, M.: Gods and Goddesses of old Europe 7000-3500 BC. Myth, Legends and Cult Images. London 1974.
- Gimbutas, M.: The Civilisation of the Goddess. In: J. Marler (ed.) The World of Old Europe. San Francisco 1991.
- Srejović, Dragoslav: Lepenski vir - nova praistorijska kultura u Podunavlju, Srpska književna zadruga, Beograd 1969

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- Radovanović, Ivana: The Iron Gates Mesolithic, International Monographs in Prehistory, Ann Arbor, Michigan 1996
- Kalicz, N. & Raczky P. : The precursor to the "Horns of Consecration" in the South-East European Neolithic. ActaArchHung 33, Budapest 1981.
- Alltag und Religion. Jungsteinzeit in Ostungarn. Frankfurt 1990.

The archaeology of cult and religion (P. Biehl & F. Bertemes ed.) Budapest 2001.

Lazarovici, Gh.: Das neolithische Heiligtum von Parta. Neolithic of Southeastern Europe and its Near Eastern Connections. VariaArch 2, Budapest 1989

Trnka, G.: Studien zu mittelneolithischen Kreisgrabenanlagen. Mitt. Präh. Komm. Osterr. Akad 26. Wien 1991.

Bodovna vrijednost: 3 (stručno predavanje 30 sati po semestru, učenje za pismeni test je 60 sati, ukupno 90 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Prapovijesno društvo; struktura i odnosi na temelju arheološke evidencije

Okvirni sadržaj predmeta: Na temelju arheoloških nalazišta i nalaza te njihova rasporeda i međusobnog odnosa proučavaju se međuljudski odnosi, društvena struktura ranih poljoprivrednih i stočarskih zajednica, uloga razmjene i trgovine.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Kako iz materijalnih arheoloških izvora, ostataka naselja i grobalja iščitati međusobne odnose i društvenu strukturu prapovijesnih zajednica o kojima nema nikakvih pisanih podataka.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Chapman, J.: The Vinča Culture of South-East Europe. Studies in Chronology, Economy and Society. BAR International Series 117. Oxford 1981.

Halstead, Paul: Neolithic Society in Greece. Sheffield Studies in Aegean Archaeology. Sheffield 1999.

Zalai-Gaal, I.: Sozialarchäologische Forschungsmöglichkeiten aufgrund spätneolithischer Gräbergruppen in südwestlichen Ungarn. Szekszardi eri Balogh Adam Muz. Evk. 13. Szekszard 1986.

Mach, Herrschaft und Gold – das Gräberfeld von Varna (Bulgarien) und die Anfänge einer neuen europäischen Zivilisation. Saarbrücken 1988.

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom traje 30 sati po semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Arheologija neolitika

Okvirni sadržaj predmeta: Različiti aspekti života neolitičkih zajednica (stanovanje, odnos naselja, gospodarstvo, trgovina, pokapanje, vjerovanja, obredi) sagledani iz arheološke građe na tlu Hrvatske i susjednih zemalja.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti sami obrađuju odabranu užu temu, proučavaju literaturu i potom svoj rad izlažu pred kolegama-studentima čime ih se privikava na javno izlaganje i obranu svojih stavova. Rad se predaje i u pismenom obliku čime ih se uvodi u osnove pisanja stručnih i znanstvenih radova.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: pismeni seminarski rad i usmeno izlaganje

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita: Literaturu studenti sami pronalaze u skladu s izabranom užom temom seminarskog rada uz savjetovanje s nastavnikom.

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom traje 30 sati po semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: obranjen i predan pismeni seminarski rad

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Arheologija eneolitika

Okvirni sadržaj predmeta: Različiti aspekti života eneolitičkih zajednica (stanovanje, odnos naselja, gospodarstvo, trgovina, pokapanje, vjerovanja, obredi) sagledani iz arheološke građe na tlu Hrvatske i susjednih zemalja.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Samostalni rad studenata od odabira uže teme, literature, njezinog proučavanja do izlaganja svoga rada pred kolegama-studentima čime ih se privikava naavno izlaganje i obranu svojih stavova. Rad se predaje i u pismenom obliku čime ih se uvodi u osnove pisanja stručnih i znanstvenih radova.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: pismeni seminarski rad, usmeno izlaganje

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita: Literaturu studenti sami pronalaze u skladu s izabranom užom temom seminarskog rada uz savjetovanje s nastavnikom.

Bodovna vrijednost: 5 (nastava seminara je 30 sati po semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: obranjen i predan pismeni seminarski rad

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Istočni halštatski krug

Okvirni sadržaj predmeta: Opće kulturne značajke istočnog halštatskog kruga kojem u jednom svom dijelu pripada i naša zemlja tijekom starijeg željeznog doba. Sustavni pregled pojedinih regionalnih i lokalno izdvojenih kultura ili zajednica koje uključuje istočni halštatski krug kao i specifičnih lokaliteta koji najbolje ilustriraju pojedine kulturne fenomene vezane uz navedeni prostor i razdoblje, posebno kulturu Martijanec – Kaptol koja je najbolji predstavnik istočnog halštatskog kruga u našoj zemlji.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti stječu opći uvid u fenomen halštatske kulture kao temeljne manifestacije starijeg željeznog doba na prostoru središnje Europe i usvajaju temeljne kronološke i tipološke pojmove vezane uz ovo razdoblje. Na primjerima najznačajnijih kulturnih skupina i nalazišta usvajaju se pojedini teorijski koncepti neophodni za pravilnu interpretaciju sociološke strukture, te materijalne i duhovne kulture istočnog halštatskog kruga. Uspostaviti referentan odnos između nadregionalnih kulturnih fenomena i pojava karakterističnih za naš prostor.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

E. Jerem (ur.), *Die Osthallstattkultur*, Archaeolingua 7, Budimpešta 1996.

L. D. Nebelsick - J.-W. Neugebauer - E. Lauerma - A. Eibner, *Hallstattkultur im osten Österreichs*, NP Buchverlag, St. Pölten 1997.

C. Metzner-Nebelsick, *Der "Thrako-Kimerische" Formenkreis aus der Sicht der Urnenfelder- und Hallstattzeit im südöstlichen Pannonien*, VF 23, Verlag Marie Leidorf, Rahden/Westf. 2002.

J. Dular, *Halštatske nekropole Dolenjske*, Založba ZRC, Ljubljana 2003.

B. Teržan, *Starejša železna doba na Slovenskem Štajerskem*, Katalogi in monografije 25, Narodni muzej, Ljubljana 1990.

skupina autora, *Ratnici na razmeđu Istoka i Zapada - starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj*, katalog izložbe, Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb 2004.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

A. Lippert (ur.), *Die Drau-, Mur- und Raab-Region im 1.vorchristlichen Jahrtausend*, Universitätforungen zur prähistorischen Archäologie 78, Bonn 2001.

S. Gabrovec, Svetolucijska grupa, u: *Praistorija jugoslavenskih zemalja V.*, Svjetlost i CBI ANUBiH, Sarajevo 1987., 120-150.

V. Vejvoda - I. Mirnik, *Halštatski kneževski grobovi iz Kaptola kod Slavonska Požege*, Arheološki vestnik 24, Ljubljana 1973.

Ž. Škoberne, *Budinjak - kneževski tumul*, Muzej grada Zagreba, Zagreb 1999.

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom je 30 sati po semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni + usmeni

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Kultura polja sa žarama

Okvirni sadržaj predmeta: Opće kulturne značajke kulture polja sa žarama kojoj pripada sjeverna Hrvatska tijekom kasnog brončanog doba. Sustavni pregled pojedinih regionalnih i lokalno izdvojenih kultura ili manifestacija kulture polja sa žarama kao i specifičnih lokaliteta koji najbolje ilustriraju kulturu polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj i neposrednom Europskom okruženju. Posebna pažnja se posvećuje fenomenu ostava.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti stječu opći uvid u kulturu polja sa žarama koja je najvažnija manifestacija kasnog brončanog doba na prostoru sjeverne Hrvatske kao i dobrog dijela središnje Europe. Usvajaju temeljne kronološke i tipološke pojmove vezane uz ovo razdoblje. Na primjerima najznačajnijih kulturnih skupina i nalazišta usvajaju se pojedini teorijski koncepti neophodni za pravilnu interpretaciju sociološke strukture, te materijalne i duhovne kulture kulture polja sa žarama. Studenti moraju dobiti uvid u sustav kronoloških razmatranja na primjeru odnosa između pojedinih skupina, a na primjer ostava na prostoru naše zemlje poslužiti će kao ilustracija kompleksnosti interpretacije pojedinih kulturnih fenomena.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- E. Patek, *Die Urnenfelderkultur in Transdanubien*, Archeologia Hungarica XLIV, Budimpešta 1968.
- K. Vinski-Gasparini, Kultura polja sa žarama sa svojim grupama, u: *Praistorija jugoslavenskih zemalja IV.*, Svjetlost i CBI ANUBiH, Sarajevo 1983., 547-646.
- K. Vinski-Gasparini, Ostave s područja kulture polja sa žarama, u: *Praistorija jugoslavenskih zemalja IV.*, Svjetlost i CBI ANUBiH, Sarajevo 1983., 647-667.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- K. Vinski-Gasparini, *Kultura polja sa žarama u Hrvatskoj*, Filozofski fakultet u Zadru, Zadar 1973.
- B. Teržan, Oris obdobja kulture žarnih grobišč na Slovenskem, *Arheološki vestnik 50*, Ljubljana, 1999., 97-143.
- J. Dular, Starejša, srednja in mlajša bronasta doba v Sloveniji – stanje raziskav in problemi, *Arheološki vestnik 50*, Ljubljana, 1999., 81-96.
- A. Lippert (ur.), *Die Drau-, Mur- und Raab-Region im 1.vorchristlichen Jahrtausend*, Universitätforncungen zur prähistorischen Archäologie 78, Bonn 2001.

Bodovna vrijednost: 3 (stručno predavanje 30 sati po semestru, učenje za pismeni test je 60 sati, ukupno 90 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Latenska kultura u Hrvatskoj

Okvirni sadržaj predmeta: Opće kulturne značajke latenske kulture u Europi. Pregled regionalnog konteksta latenske kulture u kojem se nalazi naša zemlja s posebnim osvrtom na kulture Skordiska i Tauriska. Sustavni pregled pojedinih manifestacija latenske kulture i specifičnih lokaliteta koji najbolje ilustriraju specifičnosti latenske kulture u Hrvatskoj i neposrednom okruženju.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti stječu opći uvid u latensku kulturu koja je najvažnija manifestacija mlađeg željeznog doba na prostoru sjeverne Hrvatske kao i većeg dijela Europe. Usvajaju temeljne kronološke i tipološke pojmove vezane uz ovo razdoblje. Na primjerima najznačajnijih nalazišta usvajaju se pojedini teorijski koncepti neophodni za pravilnu interpretaciju sociološke strukture, te materijalnih i duhovnih fenomena latenske kulture. Posebno je važan odnos etničkog pojma Kelta i latenske kulture s kojim će se studenti detaljnije upoznati kao ilustracijom složenog međudnosa pojmova kulture i etnikuma.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

skupina autora, *The Celts*, katalog izložbe, Bompiani, Venecija 19??.

B. Jovanović, Istočna grupa, u: *Praistorija jugoslavenskih zemalja V.*, Svjetlost i CBI ANUBiH, Sarajevo 1987., 815-854.

D. Božić, Zapadna grupa, u: *Praistorija jugoslavenskih zemalja V.*, Svjetlost i CBI ANUBiH, Sarajevo 1987., 855-897.

skupina autora, *Keltoi - Kelti i njihovi suvremenici na tlu Jugoslavije*, katalog izložbe, Narodni muzej Ljubljana, Ljubljana 1984.

N. Majnarić-Pandžić, *Keltsko-latenska kultura u Slavoniji i Srijemu*, Gradski muzej Vinkovci, Vinkovci 1970.

J. Todorović, *Kelti u jugoistočnoj Evropi*, Muzej grada Beograda, Dissertationes VII, Beograd 1968.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

M. Dizdar, *Latenska naselja na vinkovačkom području*, Arheološki zavod Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb 2001.

B. Križ, *Kelti v Novem Mestu*, katalog izložbe, Dolenjski muzej, Novo Mesto 2001.

M. Green (ur.), *The Celtic World*, Routledge, Oxford 1995.

J. Todorović, *Skordisci, istorija i kultura*, Savez Arheoloških društava Jugoslavije, Novi Sad – Beograd 1974.

Bodovna vrijednost: 3 (stručno predavanje 30 sati po semestru, učenje za pismeni test je 60 sati, ukupno 90 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Arheologija brončanog doba II

Okvirni sadržaj predmeta: Konkretna obrada nekog od fenomena materijalne ili duhovne kulture povezanog sa brončanodobnim zajednicama Hrvatske ili neposrednog europskog okruženja s posebnim obzirom na nova istraživanja i nove znanstvene spoznaje u formi obaveznog pismenog rada iz propisane literature.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Kroz individualni rad studenti razvijaju sposobnost snalaženja u stručnoj literaturi i stječu detaljniji uvid u strukturu nekog od konkretnih arheoloških fenomena (kulturnih skupina ili kategorija vezanih uz materijalnu ili duhovnu kulturu). Cilj je ukazati na međusobnu interakciju takvih individualnih fenomena koji studentu omogućuju uvid u kompleksniju sliku brončanodobnih kultura i zajednica. Studenti se moraju upoznati s metodologijom i dostignućima arheologije brončanog doba, a najviše s metodom pisanja znanstvenih radova. To znači da se moraju naučiti služiti znanstvenom literaturom i moraju naučiti koristiti znanstveni aparat u pisanju samostalnih tekstova.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: pisani seminarski rad

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Literatura se propisuje individualno prema zadanoj temi rada.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Studenti bi u sklopu izrade seminara trebali sami pronaći i uvrstiti relevantnu dopunsku literaturu i na taj način pokazati da su savladali metodologiju rada sa stručnom literaturom.

Bodovna vrijednost: 5 (nastava seminara je 30 sati po semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: predaja pisanog seminarskog rada

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Arheologija željeznog doba II

Okvirni sadržaj predmeta: Konkretna obrada nekog od fenomena materijalne ili duhovne kulture povezanog sa željeznodobnim zajednicama Hrvatske ili neposrednog europskog okruženja s posebnim obzirom na nova istraživanja i nove znanstvene spoznaje u formi obaveznog pismenog rada iz propisane literature.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Kroz individualni rad studenti razvijaju sposobnost snalaženja u stručnoj literaturi i stječu detaljniji uvid u strukturu nekog od konkretnih arheoloških fenomena (kulturnih skupina ili kategorija vezanih uz materijalnu ili duhovnu kulturu). Cilj je ukazati na međusobnu interakciju takvih individualnih fenomena koji studentu omogućuju uvid u kompleksniju sliku željeznodobnih kultura i zajednica. Studenti se moraju upoznati s metodologijom i dostignućima arheologije brončanog doba, a najviše s metodom pisanja znanstvenih radova. To znači da se moraju naučiti služiti znanstvenom literaturom i moraju naučiti koristiti znanstveni aparat u pisanju samostalnih tekstova.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: pisani seminarski rad

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Literatura se propisuje individualno prema zadanoj temi rada.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Studenti bi u sklopu izrade seminara trebali sami pronaći i uvrstiti relevantnu dopunsku literaturu i na taj način pokazati da su savladali metodologiju rada sa stručnom literaturom.

Bodovna vrijednost: 5 (nastava seminara je 30 sati po semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: predaja pisanog seminarskog rada

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis kolegija diplomskog studija

Naziv predmeta: Latinski jezik za arheologe II.

Okvirni sadržaj predmeta: Morfologija i sintaksa latinskoga jezika predočena konkretnom obradom latinskih natpisa.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Cilj je osposobiti studente da kroz individualni rad kvalitetno koriste natpisnu građu u interpretaciji pojedinih konkretnih arheoloških i povijesnih fenomena vezanih uz materijalnu i duhovnu kulturu naroda antike.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Robert CAGNAT, *Cours d' epigraphie latine*, Roma 1964.

Corpus inscriptionum Latinarum, Berlin 1863. (ed. Th. Mommsen)

Inscriptiones Italiae X, XIII, Roma 1916. (ed. A. Degrassi)

Inscriptiones Latinae selectae, Berlin 1892-1916. (ed. H. Dessau)

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Po izboru slušača

Bodovna vrijednost: 3 (stručno predavanje 30 sati po semestru, učenje za pismeni test je 60 sati, ukupno 90 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: pismeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis kolegija diplomskog studija

Naziv predmeta: Srednjovjekovna epigrafika

Okvirni sadržaj predmeta: Obrada pojedinih natpisa hrvatskih narodnih vladara i dostojanstvenika iz razdoblja stvaranja nacionalne države u odnosu prema velikim društvenopolitičkim formacijama iz šireg europskog prostora.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Na temelju natpisne građe razvijati sposobnosti snalaženja u stručnoj literaturi, koristiti natpise kao izvornu građu, te razvijati mogućnost znanstveno utemeljene interpretacije pojedinih vidova društva u ranom srednjem vijeku.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

V. Delonga, *Latinski epigrafički spomenici u ranosrednjovjekovnoj Hrvatskoj*, Split 1996.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Časopis *Starohrvatska prosvjeta*

Bodovna vrijednost: 3 (stručno predavanje 30 sati po semestru, učenje za pismeni test je 60 sati, ukupno 90 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: pismeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Fenomeni materijalne i duhovne kulture grčkog svijeta

Okvirni sadržaj predmeta: Grčka klasična arheologija dijeli se na nekoliko perioda: željezno doba i arhaika, klasična Grčka i helenizam. Osim toga dijeli se na nekoliko područja: arhitektura, skulptura, slikarstvo (koje uključuje i finu slikanu keramiku) i umjetnički obrt (toreutika, gliptika idr.). Ovaj bi predmet pokrio teme iz tih osnovnih perioda i područja i njihove glavne postavke, s novim spoznajama i dostignućima i najnovijom literaturom.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti se moraju upoznati s razvitkom klasične grčke arheologije, njezinim metodama i najnovijim spoznajama, kao i temama koje su predmeti znanstvenih istraživanja.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Hilary J. Deighton, *A Day in the Life of Ancient Athens*, Bristol Classical Press, 1995.

John M. Camp, *The Archaeology of Athens*, Yale University Press, New Haven and London, 2002.

Marina Milićević Bradač, *Stara Grčka: Grci na Crnome moru*, Školska knjiga, Zagreb, 2004.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Valerio M. Manfredi, *I Greci in Occidente*, Oscar Mondadori, Milano 1996.

Pericle Ducati, *L'Arte Classica*, U.T.E.T. Torino, 1967 (3. izd.), Str. 89-555: grčka i helenistička umjetnost

John Boardman, *The Greeks Overseas*, Thames & Hudson, London, 1999. (4. izd.)

M. I. Finley, *Ancient History: Evidence and Models*, Pimlico, London, 1985.

John Boardman, Jasper Griffin & Oswyn Murray, *The Oxford History of the Classical World*, Oxford University Press, 1986. dio prvi – Grčka

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom traje 30 sati po semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Rimska klasična arheologija

Okvirni sadržaj predmeta: Rimska klasična arheologija proučava materijalne ostatke rimske civilizacije u gradu Rimu i Italiji bez provincija. Dijeli se na periode: arhaika, republikansko razdoblje, rano carsko razdoblje, kasno carsko razdoblje. Područja proučavanja su: arhitektura, skulptura, slikarstvo i umjetnički obrt. Predmet bi pokrio teme iz tih osnovnih perioda i područja i njihove glavne postavke, s novim spoznajama i najnovijom literaturom.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Upoznavanje studenata s metodama i dostignućima rimske klasične arheologije, s literaturom i novim znanstvenim dostignućima, što bi im moralo omogućiti snalaženje u materijalu i kronologiji i biti temelj za slušanje rimske provincijalne arheologije.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

John E. Stambaugh, *The Ancient Roman City*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1988.

Hilary J. Deighton, *A Day in the Life of Ancient Rome*, Bristol Classical Press, 1996.

John Boardman, Jasper Griffin & Oswyn Murray, *The Oxford History of the Classical World*, Oxford University Press, 1986. – dio drugi: Rim.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Colin Wells, *The Roman Empire*, Harvard University Press, Cambridge Mass. 2000. (2. izd.)

Pericle Ducati, *L'Arte Classica*, U.T.E.T. Torino, 1967. (3. izd.), Str. 537-705, rimska umjetnost.

Razni autori *Cambridge Ancient History*, Cambridge University Press, 1980. i dalje (gdje se mogu naći svi izvori i pregled povijesti naroda starog vijeka)

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Egejska arheologija

Okvirni sadržaj predmeta: Egejska je arheologija dio klasične arheologije koji proučava visoke civilizacije brončanog doba na Egejskom moru i istočnom Sredozemlju (kretsku, mikensku, kikladsku, hetitsku, levantsku i ciparsku). Ovdje bi se obrađivale teme iz tog znanstvenog područja s posebnim obzirom na nova istraživanja i nove znanstvene spoznaje, a obvezatan bi bio pismeni rad iz propisane literature.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Upoznavanje studenata s metodologijom egejske arheologije, njezinih dostignuća i najviše s metodom pisanja znanstvenih radova. Studenti se moraju naučiti služiti znanstvenom literaturom i moraju naučiti koristiti znanstveni aparat u pisanju samostalnih tekstova.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: pisani seminarski rad

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

T. Cullen, *Aegean Prehistory. A Review*, Boston, 2001.

The Cambridge Ancient History, I/2, Cambridge, 2003, poglavlja: Palestine in the Early

Bronze Age; Syria before 2200 B.C.; Anatolia c. 4000-2300 B.C.; Syria and Palestine c. 2160-1780 B.C.; Anatolia c. 2300-1750 B.C.; Anatolia in the Old Assyrian Period; Greece, Crete and the Aegean Islands in the Early Bronze Age; Cyprus in the Early Bronze Age.

The Cambridge Ancient History, II/1, Cambridge, 2000, poglavlja: Palestine in the Middle Bronze Aegean; Greece and the Aegean Islands in the Middle Bronze Age; The Maturity of Minoan Civilization; Cyprus in the Middle Bronze Age; Anatolia c. 1750-1600 B.C.; Syria c. 1550-1400 B.C.; Palestine in the Time of the Eighteenth Dynasty; The Zenith of Minoan Civilization; The Linear Scripts and the Tablets as Historical Documents; The Rise of Mycenaean Civilization; Anatolia c. 1600-1380 B.C.; Troy.

The Cambridge Ancient History, II/2, Cambridge, 2000, poglavlja: The Struggle for the Domination of Syria, 1400-1300 B.C.; Anatolia from Shuppiluliumash to the Egyptian War of Munwatallish; Ugarit (M.S. Drower); Troy VII; The Expansion of the Mycenaean Civilization; Cyprus in the Late Bronze Age; The Hittites and Syria 1300-1200 B.C.; Palestine in the Time of the Nineteenth Dynasty; The Recession of Mycenaean Civilization; The Sea Peoples.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

E.H. Cline & D. Harris-Cline, *The Aegean and the Orient in the Second Millenium*, Liège-Austin, 1998.

J. Driessen, I. Schoep and R. Laffineur (eds.), *Monuments of Minos. Rethinking the Minoan Palaces*, Liège-Austin, 2002.

R. Higgins, *Minoan and Mycenaean Art*, London, 1986.

S. Iakovidis, *Late Helladic Citadels on Mainland Greece*; Leiden, 1983.

R. Laffineur (ed.), *Polemos. Le Contexte Guerrier en Ègée à l'Âge du Bronze*. Liège-Austin, 1999.

R. Laffineur and W.-D. Niemeier (eds.), *Politeia. Society and State in the Aegean Bronze Age*. Liège-Austin, 1995.

Bodovna vrijednost: 5 (nastava seminara je 30 sati po semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: predaja pisanog seminarskog rada

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Umjetnički obrt klasičnog razdoblja

Okvirni sadržaj predmeta: Proučavanje grčkog i rimskog umjetničkog obrta pokriva sitni (zvan i pokretni) materijal od metala, dragog i polu-dragog kamenja, kosti, drva i ostalih tvari. Unutar njega posebno su značajne grane toreutika (umjetnička obrada plemenitih metala) i gliptika (izrada gema i pečata). Studenti bi se morali upoznati s osnovnim tehnikama, tipologijom i kronologijom predmeta umjetničkog obrta Grka i Rimljana

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti se moraju upoznati s vrstama pokretnog materijala koji mogu susresti u svojoj svakodnevnoj praksi na iskopavanjima i u muzejima i moraju steći osnovne predodžbe o važnosti pojedinih tipova i predmeta.

Oblici izvođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Gizela Richter, *A Handbook of Greek Art*, Phaidon, London, 1980. Poglavlja 5, 7, 9, 12 i 14.

Donald Strong & David Brown ur. *Roman Crafts*, Duckworth, London, 1976; Poglavlja 1, 2, 3, 4, 9 i 12.

Martin Henig ur. *A Handbook of Roman Art*, Phaidon, London, 1983. Poglavlje 5 i 10.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

R. A. Higgins, *Greek and Roman Jewellery*, Methuen and Co. Ltd, London, 1961.

Filippo Coarelli, *L'oreficeria nell' arte classica*, Fratelli Fabri, Milano, 1966.

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Grčka uporabna keramika

Okvirni sadržaj predmeta: Kolegij bi pokrивao područje grčke keramike za svakodnevnu upotrebu: grube, fine, neukrašene, reljefne, s posebnim obzirom na tipologiju i kronologiju helenističke reljefne i neukrašene keramike. Te su vrste keramike proizvedene u golemim količinama i trgovinom su dospjele u gotovo sve dijelove Sredozemlja. Zato je ova keramika vrlo važna u datiranju lokaliteta na Sredozemlju i u određivanju njihovih ekonomskih odnosa s ostalim lokalitetima.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Upoznati studente s osnovnim tipovima i kronologijom grčke uporabne i helenističke keramike, jer se mnogo tih primjeraka nalazi po cijeloj Dalmaciji i svaki arheolog na iskopavanju ili u muzeju s njom se često susreće.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

J. W. Hayes, *Handbook of Mediterranean Pottery*, London 1997.

Z. Brusić, *Hellenistici and Roman Relief Pottery in Liburnia*, BAR International Series 817, Oxford, 1999.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

G. M. Cohen, *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands and Asia Minor*, Los Angeles 1996.

Bodovna vrijednost: 3 (stručno predavanje traje po semestru 30 sati, učenje za pismeni test je 60 sati, ukupno 90 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Grčki jezik za arheologe II.

Okvirni sadržaj predmeta: Grčki jezik za arheologe na diplomskom studiju razvijanje je predmeta koji su studenti morali slušati na preddiplomskom studiju. Ovdje se grčki jezik predaje s posebnim obzirom na grčku epigrafiju. Studenti moraju naučiti kako se grčki natpisi koriste u klasičnoj arheologiji kao izvor za povijesne, društvene, ekonomske i slične spoznaje.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti moraju upoznati važnost poznavanja klasičnih jezika i naročito epigrafskih spomenika za klasičnu arheologiju i antičku arheologiju općenito.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

A. Musić & N. Majnarić, Gramatika grčkoga jezika, Zagreb, 1961.

A. Musić, Grčka vježbenica, Zagreb, 1967.

J. Brunšmid, *Natpisi i novac grčkih gradova u Dalmaciji*, Split, 1998.

M. Guarducci, *Epigrafia Greca*, I-IV.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Z. Dukat, Gramatika grčkoga jezika, Zagreb, 1983.

Bodovna vrijednost: 3 (stručno predavanje 30 sati po semestru, učenje za pismeni test je 60 sati, ukupno 90 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: pismeni test

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Rimska provincijalna keramika

Okvirni sadržaj predmeta: Uporabna keramika u provincijama rimskog carstva pronađena je u golemim količinama i stoga je odlično tipološki i kronološki određena. Kolegij bi studente morao upoznati s osnovnom tipologijom i kronologijom rimske provincijalne keramike i kako se ona upotrebljava u donošenju znanstvenih zaključaka u arheologiji.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Svaki arheolog koji radi na iskopavanjima i u muzeju mora biti upoznat barem s osnovama rimske provincijalne keramike, zato jer ona pripada među najčešće i najobilnije nalaze u svakom iskopavanju rimskog lokaliteta.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

D. P. S. Peacock, *Pottery in the Roman World, an ethnoarchaeological Approach*, New York, 1982.

O. Brukner, *Rimska keramika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*, Beograd, 1981.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

H. S. Robinskon, «Pottery of the Roman Period» u *The Athenian Agora V*, Princeton, 1959.

D. P. S. Peacock & D. F. Williams, *Amphorae and the Roman Economy*, London and New York, 1986.

R. Makjanić, *Siscia Pannonia Superior*, BAR International Series 621, Oxford, 1985.

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom traje 30 sati po semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Rimske legije i njihovi tabori

Okvirni sadržaj predmeta: Rimska je vojska u provincijama izvršila veliki utjecaj kako na autohtono stanovništvo tako i na okoliš. Kako je tekao razvoj rimske vojske kroz stoljeća, kako je izgledao rimski vojni ustroj I osnovna vojna oprema te analiza arhitekture vojnih logora biti će sadržajem ovog kolegija.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Savladavanje temeljnih znanja o razvoju i funkcioniranju rimske vojske

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Y. Le Bohec, *Die Römische Armee*, Stuttgart 1993.

A. Johnson, *Roemische Kastelle*, Mainz am Rhein 1987.

M. Sanader, *Tilurium I. Istraživanja 1997 - 2001. Forschungen I 1997-2001.*, Zagreb 2002

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

A. Chaniotis, P. Ducrey, *Army and Power in the Ancient World*. Stuttgart, 2002

K. Gilliver, *Auf dem Weg zum Imperium, Eine Geschichte der römischen Armee*. Stuttgart, 2003

M. Junkelmann, *Die Legionen des Augustus I–III*, Mainz 1997

P. Southern – K.R. Dixon, *The Late Roman Army*, London 2000

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Arheologija rimskih provincija

Okvirni sadržaj predmeta: Povijest Rimskog Carstva je povijest njegove ekspanzije i njegovih osvajačkih ratova jer su moć, snaga i utjecaj Rima u ondašnjem svijetu rasli proporcionalno sa širenjem njegova teritorija. Stoga je povijest nastajanja rimskih provincija zapravo ujedno i povijest samog imperija, odnosno velik dio povijesti i same rimske države. Zar Rimu, *ceterum censeo*, upravo prisvajanje Sicilije nije bilo najslađim plijenom prvog Puskog rata (264. – 241. g. pr. Kr.)? A taj je otok postao tako prvim osvojenim područjem Rima izvan italskog poluotoka i njegovom prvom provincijom

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Upoznavanje s nastanakom i razvojem pojedinih rimskih provincija te usvajanje znanja o njihovim specifičnim arheološkim spomenicima.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

T. Bechert, *Die Provinzen des Römischen Reiches*, Mainz am Rhein 1999.

H. Bengston, *Römische Geschichte*, München 1988

T. Fischer (ur.), *Die Römischen Provinzen*, Stuttgart 2001

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

T. Cornell - J. Matthews, *Atlas of the Roman World*, Oxford 1991

B. Cunliffe, *Rom and Her Empire*, Maidenhead 1978

B. Ward-Perkins, *Roman Imperial Architecture*, London 1981

W. Eck, E. Müller-Luckner, *Lokale Autonomie und römische Ordnungsmacht in den kaiserzeitlichen Provinzen vom 1. bis 3. Jahrhundert*, München, 1999.

H. P. L'Orange, *Das Römische Reich, Von Augustus bis zu Konstantin des Großen*. Stuttgart, Zurich, 1995.

R. Syme, *Die Römische revolution, Machtkämpfe im antiken Rom*. Stuttgart, 2003.

Bodovna vrijednost: 5 (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Urbanizam rimskih provincijalnih gradova

Okvirni sadržaj predmeta: Rimljani su širom carstva, od Britanije do Mezopotamije podigli velik broj gradova, koji svi, manje ili više, pokazuju iste karakteristike. Rimski su gradovi građeni po istom principu, s istim urbanističkim odlikama (npr. forum, Kkapitolij, bazilika, terme), ali ipak pokazuju neke lokalne varijante, s obzirom na okoliš u kojem su nastajali i na oblik naselja koje se tu nalazilo prije planiranja rimskog grada.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti moraju steći osnovne pojmove o rimskom urbanizmu i planiranju gradova u carstvu, kao i predodžbe o sličnostima i razlikama među gradovima u raznim provincijama.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: predavanje pismenog rada

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

The Autonomus Towns of Noricum and Pannonia, Noricum, ur. M. Šašel Kos - P.Scherrer, Ljubljana 2002

The Autonomus Towns of Noricum and Pannonia, Pannonia I, ur. M. Šašel Kos, P. Scherrer, Ljubljana 2003

B. Brenk – H.G. Seerin, *Die Spätantike Stadt und Ihre Cristianisierung*, Wiesbaden 2003

K. Brodersen (ur.), *Antike Stätten am Mittelmeer*, Stuttgart - Weimar 1999

A. Büsing Kolbe – H. Büsing, *Stadt und Land in Oberitalien*, Mainz am Rhein 2002

P. Connolly, *The Ancient City*, Oxford 1998

W. Eck - H. Galsterer, *Die Stadt in Oberitalien und in den nordwestlichen Provinzen des römischen Reiches*, Mainz am Rhein 1991

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

N. Cambi, *Antika*, Zagreb 2000

Kulturno-povijesni razvoj graditeljskog nasljeđa Istre, Materijali 2, Pula 1979.

Bodovna vrijednost: 5 (nastava seminara je 30 sati po semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: pismeni rad i izlaganje s slikovnim materijalom

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Ranokršćanski lokaliteti i spomenici u Iliriku

Okvirni sadržaj predmeta:

Kršćanstvo je doprlo u Ilirik u najranijim vremenima. O tome svjedoče osim pisanih izvora i arheološki spomenici.

Razvijanje općih i specifičnih znanja:

Cilj ovoga seminara je usvajanje znanja o rasprostranjenosti i značaju ranokršćanskih lokaliteta i najvažnijih spomenika s područja Ilirika kao i njihovih odnosa prema ranokršćanskim lokalitetima i spomenicima iz drugih dijelova Carstva.

Oblici provođenja nastave: 2 sata semnara

Način provjere znanja: predavanje pismenog rada

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

N. Cambi, *Kasnoantička i ranokršćanska civilizacija*, Antika, Zagreb 2002., str. 205 – 311

V. Paškvalin, *Kršćanstvo kasne antike u zaleđu Salone I Narone*, Sarajevo 2003

Od Nepobjedivog sunca do Sunca pravde, Katalog izložbe *Rano kršćanstvo u kontinentalnoj Hrvatskog*, Zagreb 1994

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

J. Belamarić I drugi, *Ranokršćanski spomenici otoka Brača*, Split 1994

N. Cambi-A. Gamulin – S. Tonković, *Starokršćanska bazilika u Zmijavcima*, Split– Zmijavci 1999

E. Dyggve, *Povijest salonitanskog kršćanstva*, Split 1996

B. Marušić, *Kršćanstvo I poganstvo na tlu Istre u IV I V. st.*, Arheološki Vestnik XIX, Ljubljana 1978., str. 549 - 567

Salona Christiana, Split 1994

Salona I-III, Roma 1996

A. Uglešić, *Ranokršćanska arhitektura na području današnje zadarske Nadbiskupije*, Zadar 2002

Bodovna vrijednost: 5 (nastava seminara je 30 sati po semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja)

Način polaganja ispita: pismeni rad i izlaganje sa slikovnim materijalom

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Rimski kultovi

Okvirni sadržaj predmeta:

Rimljani su bili jedan od najreligioznijih naroda a rimska je religija bila religija jedne jedine države i svih njenih građana u svim krajevima Carstva. Ona je bila i službena i obvezatna. Kult je pojam koji podrazumijeva religiozne obrede, odnosno način štovanja i služenja pojedinog božanstva.

Razvijanje općih i specifičnih znanja:

Rimski su bogovi imali svoje kultove čije su se rituali strogo poštovali. Cilj oboga proseminara je usvajanje osnovnih znanja kultovima u Rimskom Carstvu.

Oblici provođenja nastave: 2 sata proseminara

Način provjere znanja: pismeni rad

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Lexicon Iconographicum Mythologicum

Religions and Cults in Pannonia, Szekesfehervar 1998

E. Simon, *Die Götter der Griechen*, München 1985

E. Simon, *Die Götter der Römer*, München 1990

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

E. Imamović, *Kultni I votivni spomenici na području BiH*, Sarajevo 1977

B. Gabričević, *Studije I članci o religijama I kultovima antičkoga svijeta*, Split 1987

M. Sanader, *Rasprave o rimskim kultovima*, Zagreb 1999

P. Selem, *Izidin trag. Egipatski kultovi u rimskom Iliriku*, Split 1997

Bodovna vrijednost: 3 (proseminar se predaje bez javnog čitanja, a za njegovo pisanje potrebno je 10 sati mentorskog rada i 50 sati istraživanja u biblioteci, te 30 sati pisanja, ukupno 90 sati rada)

Način polaganja ispita: pismeni rad kojeg je minimum 5 stranica teksta bez slikovnog materijala i tehničkih podataka

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Svakodnevni život u rimskim provincijama

Okvirni sadržaj predmeta:

Obitelj, robovi, vojska, hrana i piće, zabava, umjetnost, medicina, smrt i vjerovanja su bili sastavni dio rimske svakodnevnice.

Razvijanje općih i specifičnih znanja (cilj):

Cilj ovih vježbi je savladavanje osnovnih znanja o rimskom svakodnevnom životu u provincijama kao i razlike u pojedinim djelovima Carstva.

Oblici provođenja nastave: 2 sata vježbi

Način provjere znanja: potvrda o pohađanju vježbi i pozitivne ocjene iz vježbi

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- W. Eck, *Die Verwaltung des Römischen Reiches in der Hohen Kaiserzeit*. Basel, Berlin, 1998.
Handbook to Life in Ancient Rome, New York – Oxford 1994
M. Junkelmann, *Panis militaris*, Mainz 1987
M. Milićević, *Rimski kalendar*, Zagreb 1990
J. A. Shelton, *As the Romans Did, A Sourcebook in Roman Social History*. New York, Oxford, 1998 I

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- K. Bartels, *Roms Sprechende Steine, Inschriften aus zwei Jahrtausenden*. Mainz am Rhein, 2001.
Z. Buljević, *Otisci Cesarica*, Split 1996
M. J. Klein (ur.), *Die Römer und ihr Erbe, Fortschritt durch Innovation und Integration*. Mainz am Rhein, 2003.
M. J. Klein (ur.), *Römische Glaskunst und Wandmalerei*. Mainz am Rhein, 1999.
G. Koch, *Sarkophage der Römischen Kaisezeit*. Darmstadt, 1993.
G. Wasler, *Römische Inschriftkunst, Römische Inschriften für den akademischen Unterricht und als Einführung in die latineische Epigraphik*, Stuttgart, 1993.
I. Ožanić, *Olivijina cibalitanska kuharica, recepti rimskih autora prilagođeni 21. stoljeću*. Vinkovci 2004
J. Ott, *Die Beneficiarier, Untersuchungen zu ihrer Stellung innerhalb der Rangordnung des Römischen Heeres und zu ihrer Funktion*. Stuttgart, 1995.
M. Prell, *Armut in Antiken Rom. Sozialökonomische Untersuchungen zur Armut im Antiken Rom, Von Gracchen bis Kaiser Diokletian*. Stuttgart, 1997.
M. Sanader, *Arheološke studije i ogledi*, Zagreb 2002
K. W. Weeber, *Panem et circenses, Massenunterhaltung als Politik im antiken Rom*. Mainz am Rhein, 1994.

Bodovna vrijednost: 2 (vježbe traju 30 sati u semestru. Za dobar uspjeh potreban je praktični rad koji traje također 30 sati)

Način polaganja ispita: dobivaju se bodovi za koje treba nazočnost i uspješno izvedeni praktični rad

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Predromanička i ranoromanička arhitektura

Okvirni sadržaj predmeta: Ranosrednjovjekovna crkvena arhitektura predstavlja kako hrvatsku tako i opću evropsku baštinu, budući da su cjelovitije sačuvane građevine kao i one poznate samo po rezultatima arheoloških istraživanja, poznate u različitim područjima Evrope. U razvoju ranosrednjovjekovne arhitekture ustanovljene su određene zajedničke stilske karakteristike, pa se ranosrednjovjekovna arhitektura proučava pod određenim stilsko-umjetničkim određenjima (predromanika i rana romanika). Istovremeno, otvaraju se mogućnosti kompleksnog proučavanja pojedinih građevina u okviru njihove uže datacije i povezanosti sa sredinom u kojoj nastaju. Zadatak je predavanja, prema tome, ukazati na karakteristike predromanike i rane romanike u različitim područjima Evrope, pri čemu se posebna pažnja, kroz analizu pojedinih građevina, poklanja specifičnostima naše ranosrednjovjekovne arhitekture.

Razvijanje općih i specifičnih znanja (cilj): Stječu se znanja o stilskim karakteristikama predromanike i rane romanike i o elementima koji omogućavaju užu dataciju pojedinih građevina.

Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: usmeni ispit.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- Prilozi istraživanju starohrvatske arhitekture, Split 1978.
- T. Marasović, Graditeljstvo starohrvatskog doba u Dalmaciji, Split 1994.
- I. Petricioli, Od Donata do Radovana, Split 1990.
- J. Hubert, Architecture and Its Decoration, u knjizi J. Hubert-J. Porcher-W. F. Volbach, Carolingian art, London 1970, 1-68.
- E. Kubach, Arhitektura u doba Karolinga i Otona, u knjizi E. Kubach – V. H. Elbern, Karolinška i otonska umetnost, Novi Sad 1973, 5-106.
- M. Jurković, Crkvena reforma i ranoromanička arhitektura na istočnom Jadranu, Starohrvatska prosvjeta, ser. III, 20/1990, 191-211.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- M. Prelog, Između antike i romanike, Peristil 1/1954, 5-14.
- M. Prelog, Predromanika i romanika, Djela 2, 137-158.
- S. Gunjača, Revizija iskopina u Biskupiji kod Knina god. 1950, Ljetopis JAZU 57/1953, 9-49.
- S. Gunjača, Ostaci starohrvatske crkve Sv. Cecilije na Stupovima u Biskupiji kod Knina, Starohrvatska prosvjeta 5/1955, 65-124.
- Ž. Rapanić-D. Jelovina, Revizija istraživanja i nova interpretacija arhitektonskog kompleksa na Otoku u Solinu, VAHD 70-71/1968-69, 107-135.

P. Vežić, Crkva Sv. Trojstva (Sv. Donata) u Zadru, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 8-9/1982-83, Zagreb 1985.

B. Marušić, Kompleks bazilike Sv. Sofije u Dvogradu, Histria Archaeologica, Pula 2/1971.

I. Petricioli, Prilog diskusiji o starohrvatskim crkvama s oblim kontraforima, Izdanja HAD-a 8/1980, 221-226.

Bodovna vrijednost: 5 (sati nastave uz sate učenja za ispit, ukupno 150 sati)

Način polaganja ispita: usmeni ispit.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa.

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Ranosrednjovjekovna plastika

Okvirni sadržaj predmeta: Uz ostatke predromaničkih i ranoromaničkih crkava vezuju se brojni nalazi crkvenog namještaja i arhitektonske plastike, koji su ukrašeni na specifičan ranosrednjovjekovni način. Prema načinu ukrašavanja, u okvire proučavanja ranosrednjovjekovne plastike, ulazi i skupina ranosrednjovjekovnih sarkofaga. U Hrvatskoj postoji vrlo velik broj nalaza ranosrednjovjekovne plastike, čije proučavanje se posebno intenziviralo u posljednjim desetljećima kada su u brojnim radovima ponuđene utemeljene uske datacije pojedinih grupa nalaza. U predavanjima će biti iznesena problematika analize i datacije djela ranosrednjovjekovne plastike, uzimajući u obzir opći razvoj ranosrednjovjekovne umjetnosti u pojedinim mediteranskim zemljama, te u srednjoj i zapadnoj Evropi.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti trebaju usvojiti razlikovanje između najranijih djela (iz 7. i 8. te iz početka 9. st.) i djela razvijene predromaničke i ranoromaničke plastike. U arheološkom smislu je posebno važno proučiti mogućnost datacije arhitekture na temelju datiranih djela plastike.

Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: usmeni ispit.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- Ž. Rapanić, Predromaničko doba u Dalmaciji, Split 1987, poglavlja o plastici.
- N. Jakšić, Predromaničko kiparstvo. Tisuću godina hrvatskog kiparstva, Zagreb 1997, 13-40.
- I. Petricioli, Pojava romaničke skulpture u Dalmaciji, Zagreb 1960.
- Lj. Karaman, O vremenu krstionice kneza Višeslava, Peristil 3/1960, 107-109.
- Lj. Karaman, Sarkofag Ivana Ravenjanina u Splitu i ranosredovječna pleterna ornamentika u Dalmaciji, Starinar III, 3/1924-25, 43-59.
- I. Petricioli, Krstionica s imenom "Vuissasclavo duci" i problem ninskog baptisterija, Starohrvatska prosvjeta 14/1984, 125-133.
- T. Burić, Kameni namještaj predromaničke crkve Sv. Jurja na Putalju iznad Kaštel-Sućurca, Starohrvatska prosvjeta 13/1983, 147-161.
- N. Jakšić, Zabati oltarne pregrade iz Crkvine u Biskupiji kod Knina, PPUD 21/1980, 97-109.
- N. Jakšić, Majstor koljanskog pluteja, Izdanja HAD-a 8/1984, 243-252.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- Corpus della scultura altomedievale, X, Le diocesi di Aquileia e Grado, Spoleto 1981.
- R. Menalo, Ranosrednjovjekovna skulptura, Dubrovnik 2003.
- B. Gabričević, Sarkofag nadbiskupa Ivana pronađen u podrumima Dioklecijanove palače, VAHD 62/1960, 87 i dalje.

I.Fisković, Reljef kralja Petra Krešimira IV, Split 2002.

Bodovna vrijednost: 5 (za svladavanje gradiva potrebno je ukupno 150 sati)

Način polaganja ispita: usmeni ispit.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa.

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Seminar iz srednjovjekovne arhitekture

Okvirni sadržaj predmeta: U seminaru studenti obrađuju teme povezane s temom predavanja “Predromanička i ranoromanička arhitektura”. Tematiziraju se odabrane građevine i skupine građevina zanimljive po svojim morfološkim i liturgijsko-funkcionalnim karakteristikama.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Na primjerima pojedinačnih građevina ili grupa građevina, studenti produbljuju znanja o karakteru srednjovjekovne (posebno ranosrednjovjekovne) arhitekture. Upoznavaju se sa specifičnostima arhitekture na istočnoj obali Jadrana.

Oblik provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: Javno izlaganje pismeno oblikovanih radova. Ocjenjivanje pismenih radova.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita: Propisuje se nekoliko djela iz popisa literature za predmet “Predromanička i ranoromanička arhitektura”, budući da se u seminaru proširuju teme predavanja.

Prilozi istraživanju starohrvatske arhitekture, Split 1978.

I. Petricioli, *Od Donata do Radovana*, Split 1990.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska: Za svaki seminarski rad propisuje se posebna literatura potrebna za izradu određene teme.

Bodovna vrijednost: 5 u(kupan rad u seminaru iznosi 150 radnih sati)

Način polaganja ispita: Izrada i javno izlaganje pismenog rada.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa.

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Seminar iz srednjovjekovne plastike

Okvirni sadržaj predmeta: U seminaru studenti obrađuju teme povezane s temom predavanja “Ranosrednjovjekovna plastika”. Tematiziraju se značajna djela srednjovjekovne plastike (posebno iz razdoblja ranoga srednjeg vijeka), pojedine radionički povezane grupe spomenika i lokaliteti sa značajnim nalazima .

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Na primjerima pojedinačnih djela ili skupina spomenika, studenti produbljuju znanja o stilskim i radioničkim karakteristikama srednjovjekovne plastike, njezinim izvorima i odnosu prema starokršćanskim djelima, posebnostima koje su rezultat srednjovjekovnog razvoja umjetnosti. Usvajaju znanja potrebna za analizu i komparativno proučavanje spomenika.

Oblik provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: Javno izlaganje pismeno oblikovanih radova. Ocjenjivanje pismenih radova.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita: Osnovna literatura je ista kao za predmet “Ranosrednjovjekovna plastika”, budući da se u seminaru produbljuje tema predavanja. Stoga se propisuje nekoliko djela iz popisa literature za predmet “Ranosrednjovjekovna plastika”

Ž. Rapanić, *Predromaničko doba u Dalmaciji*, Split 1987.

I. Petricioli, *Pojava romaničke skulpture u Dalmaciji*, Zagreb 1960.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska: Za svaki seminarski rad propisuje se literatura potrebna za izradu određene teme.

Bodovna vrijednost : 5 (ukupan rad u seminaru iznosi 150 radnih sati)

Način polaganja ispita: Izrada i javno izlaganje pismenog rada.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa.

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Starohrvatska groblja od 7. do 11. st.

Okvirni sadržaj predmeta: Ranosrednjovjekovna groblja dala su vrlo velik i arheološki vrlo zanimljiv broj nalaza, na temelju čega se mogu izvoditi zaključci o razvoju srednjovjekovnog društva, povezanosti Hrvatske s drugim kulturnim sredinama, etničkom kontinuitetu itd. Ranosrednjovjekovna groblja načelno se dijele na groblja poganskog i kristijaniziranog horizonta. U predavanjima će biti detaljno izložene karakteristike i jednog i drugog horizonta, s upućivanjem na rezultate tipološke analize nalaza i problematiku njihove datacije. Također će se tematizirati karakteristike starohrvatskih groblja u odnosu prema drugim slavenskim ranosrednjovjekovnim grobljima.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Stječu se znanja o karakteru pogrebnih običaja u ranome srednjem vijeku, te o tipovima nalaza koji su karakteristični za pojedina uža vremenska razdoblja.

Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: usmeni ispit.

Popis literature koja je potrebna za studij i polaganje ispita:

J. Belošević, Materijalna kultura Hrvata od VII. do IX. stoljeća, Zagreb 1980.

Z. Gunjača, Groblje u Dubravicama kod Skradina i druga groblja 8-9. stoljeća u Dalmaciji, u Etnogeneza Hrvata, Zagreb 1995, 159-177.

D. Jelovina, Starohrvatske nekropole na području između rijeka Zrmanje i Cetine, Split 1976.

Lj. Karaman, Iskopine društva "Bihaća" u Mravincima i starohrvatska groblja, Rad JAZU 268, 4/1940, 11-100.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

D. Jelovina, Mačevi i ostruge karolinškog obilježja u muzeju Hrvatskih arheoloških spomenika, Split 1986.

J. Werner, Zur Zeitstellung der altkroatischen Grabfunde von Biskupija-Crkvina (Marienkirche), Schild von Steier 15-16/1978-79, 227-237.

S. Čače-I. Fadić-T. Burić, Putalj – katalog izložbe, Split 1997.

Ž. Cetinić, Stranče – Gorica, Starohrvatsko groblje, Rijeka 1998.

D. Jelovina-D. Vrsalović, Srednjovjekovno groblje na "Begovači" u selu Biljanima Donjim kod Zadra, Starohrvatska prosvjeta 11/1981, 55-134.

Z. Vinski, O nalazima karolinških mačeva u Jugoslaviji, Starohrvatska prosvjeta 11/1981, 9-53

B. Marušić, Starohrvatska nekropola u Žminju, Pula 1987.

Bodovna vrijednost: 5 (predmetu je ukupno posvećeno 150 radnih sati) Način polaganja ispita: usmeni ispit.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa.

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Seminar iz arheologije srednjovjekovnih grobalja

Okvirni sadržaj predmeta: Obraduju se uže teme povezane s temom predavanja “Starohrvatska groblja od 7. do 11. st.”. Od velikog broja arheološki istraženih i objavljenih grobalja, analiziraju se pojedini primjeri. Također se tematizira razvoj pojedinih tipova nalaza i njihovi kronološki okviri.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Prepoznavanje i vremensko i kulturno određivanje najznačajnijih nalaza iz srednjovjekovnih grobova. Poznavanje značajnih lokaliteta i karakteristika grobalja.

Oblik provođenja nastave: 2 sata seminara

Način provjere znanja: Javno izlaganje pismeno oblikovanih radova. Ocjenjivanje pismenih radova.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita: Propisuje se nekoliko naslova iz popisa literature za predmet “Starohrvatska groblja od 7. do 11. st.”, budući da je seminar povezan s temom predavanja.

J. Belošević, Materijalna kultura Hrvata od VII. do IX. stoljeća, Zagreb 1980.

D. Jelovina, Starohrvatske nekropole na području između rijeka Zrmanje i Cetine, Split 1976.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska: Za svaki seminarski rad propisuje se posebna literatura potrebna za izradu određene teme.

Bodovna vrijednost: 5 (ukupan rad u seminaru iznosi 150 radnih sati)

Način polaganja ispita: Izrada seminarskog rada i njegovo javno izlaganje.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa.

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Bizantska arhitektura, slikarstvo i mozaici

Okvirni sadržaj predmeta: Uz zapadne, karolinške utjecaje, na našim prostorima su u ranom srednjem vijeku osobito izraženi bizantski utjecaji. To je razumljivo i zbog političke povezanosti dalmatinskih gradova s Bizantom. Da bi razumjeli bizantske elemente prisutne u hrvatskom srednjem vijeku, potrebno je poznavati glavne karakteristike bizantske umjetnosti u njezinom matičnom području. Stoga se u predavanjima izlažu osnovne crte srednjovjekovne bizantske arhitekture i umjetnosti, i njezina podjela na nekoliko velikih perioda. Posebna pažnja se poklanja postikonoklastičkom razvoju bizantske umjetnosti (tzv. II. zlatno doba) kada, osobito u vrijeme Bazilija I, dolazi do procvata bizantskog graditeljstva s razvojem tipičnih oblika crkvene arhitekture.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti stječu znanja o tipovima ranosrednjovjekovne i kasnije bizantske arhitekture, te o ikonografiji i stilu srednjovjekovne bizantske umjetnosti. Osposobljavaju se za prepoznavanje bizantskih ostvarenja ili djela koja su nastala pod utjecajem bizantske umjetnosti.

Oblik provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit.

Popis literature potrebne za studij i plaganje ispita:

- R. Krautheimer, *Early Christian and Byzantine Architecture*, Kingsport 1986, poglavlja o bizantskoj arhitekturi.
- A. Grabar, *Vizantija*, Novi Sad 1969.
- T. Marasović, "Quincunx" u ranosrednjovjekovnoj arhitekturi Dalmacije, *Starohrvatska prosvjeta* 20/1990, 215-224.
- J. Martinović, Prolegomena za problem prvobitne crkve sv. Tripuna u kotoru, *PPUD* 30/1990, 5-27.
- M. Prelog, "Međurazdoblje" (305-1105.g.) i bizantski faktor u umjetnosti istočne obale Jadrana, *Djela* 2, 83-106.
- I. Fisković, Adriobizantski sloj zidnog slikarstva u južnoj Hrvatskoj, u zborniku *Rađanje prvog hrvatskog kulturnog pejzaža*, Zagreb 1996, 371-385.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- C. Mango, *The Art of the Byzantine Empire 312-1453, Sources and Documents*, New Jersey 1972.
- D. Talbot Rice, *Byzantine Art*, 1968.
- I. Fisković, *Romaničko slikarstvo u Hrvatskoj*, Zagreb 1987.
- J. F. Haldon, *Byzantium in the seventh century*, Cambridge 1990.

Bodovna vrijednost: 3 (ukupno je za svladavanje gradiva potrebno 90 radnih sati)

Način polaganja ispita: pismeni ispit.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Germanska groblja i nalazi iz ranog srednjega vijeka

Okvirni sadržaj predmeta: Upoznavanje studenata s Velikom seobom naroda. Svime onima što joj je prethodilo, uzrocima i posljedicama. Provala Huna pokrenula je Gote i druge narode da pređu na područje Rimskog carstva. U predavanjima će se govoriti o Gotima, Vandalima, Gepidima, Langobardima, Alamanima, Francima, drugim germanskim narodima i drugim narodima. Groblja, naselja, ostave, slučajni nalazi, kasnoantičke visinske utvrde i refugiji teme su koje će se obrađivati. Posebna pozornost posvetit će se stilovima, prije svega ranosrednjovjekovnim životinjskim stilovima.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Upoznavanje naroda koji su sudjelovali u procesu Velike seobe i njihove materijalne baštine. Studenti bi se trebali upoznati s osnovnim kronologijama, karakterističnim materijalom iz spomenutog razdoblja te se s najznačajnijim nalazištima.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Ament, H., Zur archäologischen Periodisierung der Merowingerzeit, *Germania* 55, 1977, 133 ff.

Bóna, I., *Das Hunnenreich*, Stuttgart 1991.

Bierbrauer, V., Ostgotische Grab - und Schatzfunde in Italien.

Bierbrauer, V., Das Frauengrab von Castelbolognese in der Romagna (Italien). Zur chronologischen, ethnischen und historischen Auswertbarkeit des ostgermanischen Fundstoffes des 5. Jahrhunderts in Südosteuropa und Italien., *Jahrb. RGZM* 38, 1991 (1995), 541-592.

Böhner, K., *Die fränkische Altertümer des Trierer Landes*, *Germ Denkmäler der Völkerwanderungszeit B 1*, Berlin 1958.

Bolta, L., *Rifnik pri Šentjurju*, *Katalogi in Monografije* 19, Ljubljana 1981.

Die Bajuwaren, Von Severin bis Tassilo 488-788, München 1988.

Haseloff, G., *Kunststile des frühen Mittelalters*, Stuttgart 1979.

Menghin, W., *Die Langobarden, Archäologie und Geschichte*, Stuttgart 1985.

Petru, P., - Ulbert T., *Vranje pri Sevnici*, *Katalogi in Monografije* 12, Ljubljana 1975.

Stare, V., *Kranj, Nekropola iz časa preseljavanja ljudstvev*, *Katalogi in monografije* 18, Ljubljana 1980.

Vinski, Z., *O rovašenim fibulama Ostrogota i Tirižana povodom rijetkog tirinškog nalaza u Saloni*, *VAMZ III. S. 6-7*, Zagreb 1972-1973.

Vinski, Z., *Spomenici velike seobe naroda u Srijemu*, *Situla* 2, Ljubljana 1957.

Werner, J., *Die Langobarden in Panonien*, München 1962.

Werner, J., Münzdatierte austrasische Grabfunde, Berlin 1935.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Ament, H., Chronologische Untersuchungen an fränkischen Gräberfeldern der jüngeren Merowingerzeit im Rheinland, Ber. RGK 57, 1976, 285-336.

Böhme, H. W., Germanische Grabfunde des 4. bis 5. Jahrhunderts zwischen unterer Elbe und Loire, Münchner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 29, München.

Csallany, D., Archäologische Denkmäler der Gepiden im Mitteldonaubecken (454-568), AH XXXVIII, Budapest 1961.

Deansle, M. – Degani, M., Il tesoro romano barbarico di Reggio Emilia, Firenze 1959.

Die Alamannen, katalog izložbe, Stuttgart 1997.

Doppelfeld, O.-Pirling, R., Fränkische Fürsten im Rheinland, Düsseldorf 1966.

Germanen, Hunnen und Awaren., Schätze der Völkerwanderungszeit. Die Archäologie des 5. und 6. Jahrhunderts an der mittleren Donau und der östlich-merowingische Reihengräberkreis. Ausstellungskataloge des Germanischen Nationalmuseums, Nürnberg 1987.

Hampel, J., Altertümer des frühen Mittelalters in Ungarn, Braunschweig 1905.

Horedt, K. – Protase, D., Das zweite Fürstengrab von Apahida (Siebenburgen), Germania 50, 1972, 174-220.

I Goti, (katalog izložbe), Milano 1994.

Menghin, W., Das Schwert im Frühen Mittelalter, Stuttgart 1979.

Swoboda, B., Čehy v době stěhování národů, Praha 1965.

Vinski, Z., Krstoliki nakit epohe seobe naroda u Jugoslaviji, VAMZ 3 ser. III, Zagreb 1968.

Werner, J., Beiträge zur Archäologie des Attila-Reiches, München 1956.

Bodovna vrijednost: 5 bodova (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Germani u Panoniji

Okvirni sadržaj predmeta: Studenti će pojedine teme iz vremena Velike seobe naroda obrađivati putem pismenog rada i diskusije.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Upoznavanje s izvorima i metodama istraživanja vremena Velike seobe naroda.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita: Osnovna literatura je ista kao i za predmet: Germanska groblja i nalazi iz ranog srednjega vijeka.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska: Za izradu pismenog rada dobiva se poseban popis literature vezan uz temu pismenog rada.

Bodovna vrijednost: 5 bodova (nastava seminara je 30 sati po semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: predan i izložen seminarski rad

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Arheologija Avara i Slavena od 6. do 9. stoljeća

Okvirni sadržaj predmeta: Između 558. i 796. odnosno do početka 9. stoljeća Karpatskom kotlinom gospodarili su Avari, narod koji je obilježio vrijeme ranoga srednjega vijeka na području južne, jugoistočne i istočne Europe. U predavanjima će se govoriti o: njihovom srednjeazijskom porijeklu, socijalnoj i privrednoj povijesti, kultu, statusnim simbolima, naoružanju i načinu njihove upotrebe, nošnji, kao i o bizantskim utjecajima. Govorit će se o relativnoj i apsolutnoj kronologiji. Posebna pozornost posvetit će se Romanima, koji su i nakon propasti rimske vlasti, nastavili živjeti na području zapadne Mađarske (6.-8. st.), o Gepidima i drugim germanskim narodima s kojima su Avari bili u kontaktu. Uz pregled materijalne kulture Avara te Kutrigura i Protobugara, u predavanjima će se govoriti o Slavenima. U žarištu našeg interesa bit će odnosi Slavena i Avara u Panoniji.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti bi se trebali upoznati s metodama istraživanja, osnovnim kronologijama, karakterističnim materijalom iz spomenutog razdoblja te se s najznačajnijim nalazištima i nalazima.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Awaren in Europa, Schätze eines asiatischen Reitervolkes 6.-8. Jh., Nürnberg-Frankfurt/M 1985.

Bálint, C., Die Archäologie der Steppe. Steppenvölker zwischen Volga und Donau vom 6. bis zum 10. Jahrhundert. Wien-Köln 1989.

Garam, É., Die Münzdatierten Gräber der Awarenzeit, Awarenforschungen I, Wien 1992, 135-250.

Germanen, Hunnen und Awaren. Schätze der Völkerwanderungszeit. Die Archäologie des 5. und 6. Jahrhunderts an der mittleren Donau und der östlich-merowingische Reihengräberkreis. Ausstellungskataloge des Germanischen Nationalmuseums, Nürnberg 1987.

Kovrig, I., Das awarenzeitliche Gräberfeld von Alattyán, ArchHung XL, Budimpešta 1963.

Pekarskaja, Lj. V. – Kidd, D., Der Silberschatz von Martynovka aus dem 6. und 7. Jh (Ukraine), Innsbruck 1994.

Szentpéteri, J., Archäologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa. Budimpešta 2002.

Török, Gy.: Sopronköhida IX. századi temetője. Budapest 1973.

Vinski, Z., Nalaz iz Velike Kladaše i problem naušnica tipa okrenute piramide, GZMBH, Sarajevo 1956.

- Vinski, Z., Naušnice zvjezdolikog tipa u Arheološkom muzeju u Zagrebu s posebnim osvrtom na nosioce srebrnog nakita Čađavica, SHP III. s. 2, Zagreb 1952, 29-56.
- Vinski, Z., O kasnim bizantskim kopčama i o pitanju njihova odnosa s avarskim ukrasnim tvorevinama, VAMZ 3. s. VIII, Zagreb 1974, 57-81.
- Vinski, Z., O nalazima 6. i 7. st. u Jugoslaviji s posebnim obzirom na arheološku ostavštinu iz vremena prvog avarskog kaganata, Opusc. archaeol. III, Zagreb 1958.
- Vinski-Gasparini, K. – Ercegović, S., Ranosrednjovjekovno groblje u Brodskom Drenovcu, VAMZ 3. s. I, Zagreb 1961.
- Werner, J., Der Grabfund von Malaja Pereščepina und Kuvrat, Kagan der Bulgaren; Bayerische Akademie der Wissenschaften; Philosoph-hist. Klasse, Neue Folge Heft 91, München 1984. (recen. Gy. Laszlo, Germania 64, 1986/2, 665-668.)
- Werner, J., Der Schatzfund von Vrap in Albanien, Österr. Akad. der Wissen. Phil-Hist. Klasse Denkschriften 184, Studien zur Archäologie der Awaren, Wien 1986.
- Werner, J., Slawische Bügelfibeln des 7. Jahrhunderts, Reinecke Festschrift, Mainz 1950.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- Čilinská, Z., Frauenschmuck aus dem 7.-8. Jh. im Karpatenbecken, SIArch XXIII, 1975, 63-96.
- Dimitrijević, D., Kovačević, J., Vinski, Z., Seoba naroda - arheološki nalazi jugoslavenskog Podunavlja, Zemun 1962.
- Eisner, J.: Devínska Nová Ves. Bratislava 1952.
- Laszlo, Gy., Etudes archéologiques sur l'histoire de la société des Avars, ArchHung XXXIV, Budapest 1955.
- Vinski, Z., Ranosrednjovjekovni arheološki nalazi na užem i širem području Zagreba, Zbornik iz starog i novog Zagreba II, Zagreb 1960, 47-65.
- V'žarova, Ž. N., Slavjani i prablgari, Sofija 1976.
- Bunardžić, R., Čelarevo, (katalog izložbe), Roma 1986.

Bodovna vrijednost: 5 bodova (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Avarska groblja i naselja u Karpatskoj kotlini

Okvirni sadržaj predmeta: Tematika iz glavnog predavanja pod istim naslovom obrađivat će se na seminarima putem posebnih pismenih radova.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Upoznavanje s izvorima i metodama istraživanja vremena avarske dominacije u Karpatskoj kotlini.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminara

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita: Osnovna literatura je ista kao i za predmet: Arheologija Avara i Slavena od 6. do 9. stoljeća.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska: Za izradu pismenog rada dobiva se poseban popis literature vezan uz temu pismenog rada.

Bodovna vrijednost: 5 bodova (nastava seminara je 30 sati po semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: predan i izložen seminarski rad

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Formiranje slavenskih država u srednjoj Europi

Okvirni sadržaj predmeta: Upoznavanje s materijalnom i duhovnom kulturom Slavena na području današnje srednje Europe. Posebna pozornost posvetit će se vremenu koje se u češkoj i slovačkoj literaturi naziva: „srednje gradišno doba“. To je vrijeme kad se na području današnje Češke i Slovačke, Poljske i istočnim dijelovima Njemačke pojavljuju i značajnije političke organizacije. Jedna od njih je i Velikomoravska kneževine, koja je nakon propasti avarske vlasti igrala važnu ulogu u Panoniji. U predavanjima će se dati i osvrt na stvaranje mađarske države, govorit će se o mađarsko-slavenskim odnosima te o bjelobrdskoj kulturi.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti bi se trebali upoznati s metodama istraživanja, osnovnim kronologijama, karakterističnim materijalom iz spomenutog razdoblja te se s najznačajnijim nalazištima.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

- Dienes, I., Die Ungarn um die Zeit der Landnahme, Budapest 1972.
- Dostál, B., Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě. Praha 1966.
- Herrmann, J., Welt der Slawen. Geschichte, Gesellschaft, Kultur. Leipzig 1986.
- Korošec, J., Staroslovansko grobišče na Ptujskem gradu, Dela SAZU 1, Ljubljana 1950.
- Niederle, L., Slovenske starine, Novi Sad 1954.
- Poulik, J., Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti “Valy” u Mikulčic. I. zpráva za r. 1954-1956, PA XLVIII, Praha 1957, 241-388.
- Török, Gy., Die Bewohner von Halimba im 10. und 11. Jahrhundert, ArchHung XXXIX, Budapest 1962.
- Váňa, Z., Maďari a Slované ve světle archeologických nálezů X.-XII. století, SlovArch II, 1954, 51-104.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

- Bialeková, D., Návrh chronológie praveku a včasnej doby dejinnej na Slovensku. Slovanské obdobie, SlArch XXVIII, 1980, 213-228.
- Bubeník, J., Pleinerová, I. - Profantová, N.: Od počátků hradišť k počátkům přemyslovského státu, PA LXXXIX, 1998, 104-145.
- Dekan, J., Velká Morava. Doba a umenie. Bratislava 1986.
- Dostál, B., Břeclav - Pohansko IV. Velkomoravský velmožský dvorec. Praha 1975.
- Ercegović-Pavlović, S., Rimske i srednjovekovne nekropole u Mačvanskoj Mitrovici, Sirmium XII, Beograd 1989.

Fodor, I., The Ancient Hungarians, Budapest 1996.

Hensel, W., Słowiańszczyzna wczesnośredniowieczna. Zarys kultury materialnej. Warszawa 1956.

Herrmann, J., Die Slawen in Deutschland. Geschichte und Kultur der slawischen Stämme westlich von Oder und Neisse vom 6. bis 12. Jahrhundert. Ein Handbuch. Berlin 1970, 1972.

Hrubý, V., Staré Město. Velkomoravské pohřebiště "Na valách". Praha 1955.

Korošec, P., Zgodnjerednjoveška arheološka slika karantanskih Slovanov, Dela SAZU 22/1,2, Ljubljana 1979.

Měřínský, Z., Morava v 10. století ve světle archeologických nálezů, PA LXXVII, 1986, 18-80.

Poulik, J., Staroslovanská Morava, Praha 1948.

Szameit, E., Frühmittelalterliche Slawen in Niederösterreich. Ein Beitrag zum Erscheinungsbild slawischer Populationen des 6.-8. Jahrhunderts in Ostösterreich, Archäologie Österreichs 7, Sonderausgabe, 1996, 21-28.

Točík, A., Altmagyarische Gräberfelder in der Südwestslowakei, Bratislava 1968.

Bodovna vrijednost: 3 boda (Stručno predavanje traje po semestru 30 sati a učenje za pismeni test traje 60 sati što iznosi ukupno 90 radnih sati)

Način polaganja ispita: pismeni test

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Arheologija kasnoga srednjega vijeka

Okvirni sadržaj predmeta: Arheologija kasnoga srednjega vijeka bavi se vremenom koje nam je često vrlo dobro poznata i iz drugih izvora, prije svega iz povijesnih. U predavanjima će se govoriti o srednjovjekovnim središtima, kraljevskim gradovima, trgovištima, naseljima. Proučavat će se njihova urbana struktura, zgrade, kuće, palače crkve katedrale i drugo. Nadalje govorit će se o srednjovjekovnim utvdama (burgovima) i obrambenoj arhitekturi koja prethodi ratovima s Turcima, o selima i njihovim poljima, o crkvama i samostanima, njihovoj opremi, grobljima i o materijalnoj kulturi. Urbana arheologija.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Studenti bi se trebali upoznati s metodama istraživanja kasnosrednjovjekovne arheologije, te karakterističnim materijalom iz spomenutog razdoblja.

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja

Način provjere znanja: pismeni i usmeni ispit

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Fehring, G., Srednjovjekovna arheologija (uvod), Zagreb 2003.

Holl, I., Mittelalterliche Funde aus einem Brunnen von Buda, Budimpešta 1966.

Holl, I., Mittelalterliche Keramik aus dem Burgpalast von Buda (XIII.-XIV. Jhr.), BudRég 20, Budimpešta 1963, 335-394.

Holl, I., Das Mittelalterliche Dorf Sarvaly, FontesArchHung, Budimpešta 1982.

Szabo, Gj., Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji, Zagreb 1920.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska:

Böme, H. W., Burgen in Mitteleuropa, ein Handbuch I, (str. 38-109). Stuttgart, Theiss 1999

Šribar, V. – Stare, V., Otok pri Dobravi, Ljubljana 1981.

Bodovna vrijednost: 5 bodova (predavanje s pismenim i usmenim ispitom 30 sati u semestru, učenje za ispit je 15 dana po 8 sati dnevno, tj. 120 sati, sve zajedno 150 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: pismeni test i usmeni ispit

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa

Opis predmeta diplomskog studija

Naziv predmeta: Srednjovjekovna keramika

Okvirni sadržaj predmeta: U seminaru će se obrađivati srednjovjekovna keramika. U seminarima će se obrađivati: keramika tzv. Praškog tipa, avarodobna keramika, gradišna keramika i kasnosrednjovjekovna keramika.

Razvijanje općih i specifičnih znanja: Upoznavanje s metodama istraživanja i važećim kronologijama.

Oblici provođenja nastave: 2 sata seminaru

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Borkovský, I., Staroslovanská keramika ve střední Evropě. Praha 1940.

Takács, M., Formschatz und Chronologie der Tongefässe des 10.-14. Jahrhundert der kleinen Tiefebene, ActaArchHung XLVIII, Budimpešta 1996, 135-195.

Vida. T., Awarzeitliche Keramik I. (6.-7. st), Varia archaeologica Hungarica VIII, Berlin-Budimpešta 1999.

Ostalo kao kod predavanja: Arheologija kasnoga srednjega vijeka

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska: Za izradu pismenog rada dobiva se poseban popis literature vezan uz temu pismenog rada.

Bodovna vrijednost: 5 bodova (nastava seminaru je 30 sati po semestru, za pisanje seminarskog rada potrebno je 10 sati mentorskog rada, 80 sati istraživanja u biblioteci i 30 sati pisanja, ukupno 140 sati opterećenja).

Način polaganja ispita: predan i izložen seminarski rad

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe: anketa